

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KRISTIINA HUOVINEN

Restoratiivinen työote vankilassa

Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston
kokeilu

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
SOSIONOMI (YAMK)
2021

Tekijä(t) Huovinen, Kristiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Marraskuu 2021
	Sivumäärä 62	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Restoratiivinen työote vankilassa Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston kokeilu		
Tutkinto-ohjelma Sosiaali- ja terveysala, ylempi AMK		
Tiivistelmä <p>Satakunnan vankilan, Köyliön osastolla aloitettiin restoratiivisen naisosaston kokeilu vuonna 2019 ja opiskeluni alkuvaiheessa valikoitui tämä mielenkiintoinen aihe opinnäytetyöni tutkimuksen kohteeksi. Restoratiivisen naisosaston kokeilu ei jatkunut pitkään, koska koronapandemian ja naisvankien siirtymisen toiseen vankilaan estivät sen. Tämän vuoksi tutkimuksen haastateltaviksi valikoituivat henkilökunnan jäsenet, jotka työskentelivät eri työtehtävissä osaston toiminnan ollessa käynnissä. Opinnäytetyön tavoitteena oltiin hakemassa uutta tietoa osaston onnistumisista ja haasteista hyödyntäen niitä mahdollisia seuraavia restoratiivisia osastoja perustettaessa. Tutkimuksen kohteena osittain pidettiin myös Kyläkosken ja Riihimäen vankiloiden restoratiivisten osastojen käytäntöjä ja kokemuksia.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin henkilökunnan teemahaastattelulla kerättyä aineistoa. Haastatteluja toteutettiin syksyllä 2021 ja henkilöitä oli yhteensä Köyliön vankilasta kaksitoista ja muista vankiloista kolme. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen ja tulokset osoittivat restoratiivisen työotteen olevan merkittävä ja tarkoituksenmukainen vankilan olosuhteisiin. Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston kokeilun ei koettu onnistuneen käytännön olosuhteiden vuoksi.</p> <p>Kehittämissideat nousivat restoratiivisen naisosaston kokeilun epäkohdista, koskien osaston perustamista, käytännön toteutusta ja arjen sujuvuutta restoratiivisella osastolla. Opinnäytetyö tarjoaa tietoa Rikosseuraamuslaitokselle restoratiivisen työotteen jalkauttamisesta vankiloihin ja erillisten osastojen perustamiseen vankilakontekstiin.</p>		
Avainsanat Restoratiivinen oikeus, restoratiivinen työote, merkitys vankilassa, naisosasto		

Author(s) Huovinen, Kristiina	Type of Publication Bachelor's thesis / Master's thesis	Date November 2021
	Number of pages 62	Language of publication: Finnish
Title of publication Restorative practice in prison Experiment in restorative women's department on Köyliö Prison		
Degree programme Degree Programme in Social Services, Master of Social Services		
Abstract <p>In 2019, an experiment in the restorative women's section was started in the Köyliö department of Satakunta prison. In the early stages of my studies, this interesting topic was selected as the subject of my thesis work. The experiment in restorative women's department did not go on for long because it was prevented by the coronavirus pandemic and the transfer of female prisoners to another prison. Because of the short experiment, staff members who worked in various jobs while the department's operations were in progress were selected as interviewees in the investigation. The aim of the thesis I was to seek new information on the department's successes and challenges, utilizing them when establishing the next restorative departments. The practices and experiences of the restorative department of Kylmäkoski and Riihimäki prisons were also partly considered to be the subject of the investigation.</p> <p>The thesis was carried out as a qualitative study interviewing prison staff. The data was collected using thematic interviews. Interviews were conducted in autumn 2021 and there were twelve persons from Köyliö prison and three persons from other prisons. The data was analyzed using content analysis. The results showed that the restorative working approach was significant and appropriate to the conditions in the prison. The experiment in the restorative women's department of Köyliö Prison was not considered successful due to practical circumstances.</p> <p>The development ideas emerged from the shortcomings of the experiment of the restorative women's department, concerning the establishment of the department, practical implementation, and the smooth running of everyday life in the restorative department. The thesis provides information to the Criminal Sanctions Agency on the establishment of restorative work in prisons and the establishment of separate departments in the prison context.</p>		
Keywords restorative justice, restorative working approach, the importance of prison, women's department		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	6
1.2 Restoratiivinen naisosasto Köyliön vankilassa.....	9
1.3 Eettinen tarkastelu.....	13
2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS.....	16
2.1 Restoratiivinen oikeus	16
2.2 Restoratiivisen oikeuden kehitys Euroopassa.....	18
2.2.1 Suomi.....	19
2.2.2 Norja.....	21
2.2.3 Saksa.....	23
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	24
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	25
4.1 Tutkimusmenetelmä	26
4.2 Aineistonkeruu.....	27
4.3 Aineiston analyysi.....	30
4.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	31
5 YLEISIÄ KOKEMUKSIA RESTORATIIVISESTA TOIMINNASTA SUOMEN VANKILOISSA.....	33
5.1 Restoratiivinen työote Suomen vankiloissa.....	33
5.2 Restoratiivinen osasto Kylmäkosken vankilassa	34
5.3 Restoratiivinen osasto Riihimäen vankilassa.....	36
5.4 Arja Konttisen haastattelu	39
6 KÖYLIÖN VANKILAN HENKILÖKUNNAN KOKEMUKSET	41
6.1 Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston perustaminen	41
6.2 Restoratiivisen naisosaston säännöt	43
6.3 Restoratiivisen naisosaston käytännön toteutus.....	45
6.4 Restoratiivisen työotteen jalkautuminen Köyliön vankilaan.....	47
6.4.1 Asenne restoratiivista työtettä kohtaan.....	47
6.4.2 Tiedonkulun toteutus Köyliön vankilan restoratiivisuuden osalta.....	49
6.5 Köyliön vankilan restoratiivisen osaston kehittämistarpeet	50
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	52
7.1 Yleiset johtopäätökset restoratiivisesta toiminnasta vankiloissa	52
7.2 Johtopäätökset Köyliön vankilan restoratiivisesta toiminnan kehittämistarpeista	54
7.3 Kehittämisehdotukset	58

7.4 Ammatillinen pohdinta.....	61
--------------------------------	----

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan restoratiivisen toiminnan mahdollisuuksia ja ehtoja suomalaisissa vankiloissa. Tätä lähestytään tutkimalla Köyliön vankilan naisosastolla toteutettua restoratiivisen toiminnan kokeilua, ja siitä saatuja oppeja toiminnan haasteista ja mahdollisuuksista. Sitä on tutkittu haastattelemalla vankilan henkilökuntaa. Köyliön vankilan naisosaston kokemusten tulkitsemiseksi on lisäksi haastateltu muiden vankiloiden avainhenkilöitä restoratiivisen toiminnan kokemuksista.

Rikosoikeudellisesti restoratiivisen oikeuden näkyvin muoto on rikos- ja riita-asioiden sovittelu, jossa asianosaiset pyrkivät keskustelun avulla saavuttamaan molempia tyydyttävän ratkaisun. Restoratiivinen lähestymistapa sijoittuukin kriminaalipolitiikassa ratkaisukeskeisen ja kuntoutuksen ideologioiden välimaastoon. (Elonheimo 2004, 179–180.)

Tutkimus tehtiin kvalitatiivisena- eli laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina haastattelemalla Köyliön, Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloiden neljäätoista henkilökunnan jäsentä, jotka työskentelevät erilaisissa työtehtävissä ko. vankiloissa. Lisäksi haastateltiin asiantuntija Arja Konttilaa Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksesta, koska hänen työskentelynsä eri vankiloissa restoratiivisten osastojen perustamisvaiheessa toi kokemukseen perustuvaa tietoa vankilan olosuhteissa ko. aiheesta.

Työskentelin Köyliön vankilassa päihdetyön erityisohjaajana ja tein työhöni liittyen havaintoja restoratiivisen naisosaston kokeilusta.

Opinnäytetyön tehtävänä oli tutkia, onko restoratiivinen työote mahdollinen vankilan olosuhteissa. Keskeisin tutkimuksen tulos on, että se on mahdollinen, jos sille annetaan oikeat puitteet ja se toimii strukturoidussa ympäristössä. Työotteena lähes kaikissa tutkimustulosten vastauksissa todettiin restoratiivisen työotteen olevan sopiva ja tarkoituksenmukainen. Restoratiivisen työotteen hyödyt havaittiin restoratiivisten osastojen hyvien kokemusten ja tulosten perusteella.

Olen lähestynyt tutkimustehtävää seuraavilla temaattisilla kysymyksillä:

Miten restoratiivinen työote toteutuu vankiloissa?

Miten Köyliön vankilan restoratiivinen naisosasto käytännössä toimi henkilökunnan näkökulmasta?

Mitkä olivat ongelmat Köyliön vankilan restoratiivisen osaston onnistumiselle?

Mitä tulee ottaa huomioon restoratiivisen työotteen käyttöönotossa vankilassa?

Tässä opinnäytetyössä luvuissa kuusi ja viisi, tuon esille tutkimuksen tulokset sekä tämän jälkeen pohdin kehittämisideoita restoratiivisen työotteen jalkauttamiseen Suomen vankiloihin.

Työelämäyhteistyökumppanina toimi Satakunnan vankilan Köyliön osasto, joka kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen ja on suljettu vankila.

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Köyliön vankilassa alkoi syksyllä 2019 restoratiivisen naisosaston kokeilu, ja restoratiivista työotetta oli tarkoitus jalkauttaa koko Köyliön vankilaan. Kokeilun koordinaattorina toimi Arja Konttila, erikoisuunnittelija, restoratiivinen fasilitaattori, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue, aluekeskus. Itse olin mukana hankkeessa sivustaseuraajan roolissa. En siis varsinaisesti työskennellyt osastolla, mutta työskentelin lähes jokaisen

osastolla olevan vangin kanssa tehden päihdetyötä heidän kanssaan. Tein havaintoja restoratiivisen naisosaston toiminnasta ja olettamukseni oli, että osastolla oli paljon haasteita ratkaistavana.

Restoratiivinen työote oli tavoitteissa jalkauttaa koko Köyliön vankilaan, ei ainoastaan yhtä osastoa koskevaksi työotteeksi.

Keskeisenä tavoitteena oli luoda osastolle kunnioituksen ja vastuunoton kulttuuri, parantaa vankien itsetuntoa ja tietoisuutta omista tunteista, tietoisuutta rikoksen aiheuttamista seurauksista sekä empatian ja uhrیتietoisuuden lisääntyminen.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena oli kokemusasiantuntijoiden vierailut osastolla, mm. tekijän kohdanneet henkirikosten uhrien omaiset, jotka kertoivat kokemuksistaan. Lisää keskeisiä tavoitteita oli korostaa tekijän velvollisuuksia ja vastuuta teoista, inhimillisten kärsimysten vähentämiseksi ja pyrkimyksenä hyvinvoinnin palauttamiseen (Pehrman 2011, 33).

Restoratiivisen työotteen kehittämisen tarve on noussut Rikosseuraamuslaitoksen tarpeista kehittää ja parantaa yhteistyötä vankien ja henkilökunnan välillä, sekä vankien keskinäisiä välejä. Uhrin aseman parantamisen lisäksi. Uudella työotteella haetaan inhimillisempää suhtautumista edellä mainittuihin yhteistyökuvioihin, joka parantaa koko vankilan ilmapiiriä. Tämä taas johtaa parempaan työhyvinvointiin henkilökunnan osalta ja sitä kautta myös vankien olojen paranemiseen. (Rikosseuraamuslaitos.)

Restoratiivisen työotteen kehittäminen on merkityksellistä, koska sillä pystytään vaikuttamaan uusintarikollisuuteen ja pyritään opettamaan vangeille vastuunkantoa omasta haitallisesta käyttäytymisestä. Kehittämistarve on noussut Rikosseuraamuslaitoksen hankkeesta kehittää lähityötä. Restoratiivinen työote on osa sitä ja koetaan merkitykselliseksi. Lähityön kehittämisestä on löydetty uusia työkaluja uusimisrikollisuuden vaikuttamiseen. (Rikosseuraamuslaitos.) Restoratiivinen oikeus tukee muutokseen ja muutosmotivaation vahvistumisen tukee taas rikoksettomaan elämään (Konttila).

Restoratiivista työotetta on mielenkiintoista tutkia, sen kehittäminen on merkityksellistä, koska vankien kokemuksia restoratiivisella sitoumus- ja päihdekuntoutus-

osastolla on tutkinut Krisse Sappinen Kylmäkosken vankilassa ja opinnäytetyön mukaan restoratiivisten osaston vankien kokemukset ovat olleet positiivisia ja yhteneväisiä. Opinnäytetyössä todettiin että, siitä on hyötyä vankien kuntoutuksessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa. (Sappinen 2018.)

Restoratiivisuuden työotteen vakiinnuttaminen ja jalkauttaminen vankiloissa parantaa vankien olosuhteita ja heidän mahdollisuuksiaan normaaliin elämään. Tavoitteena on pyrkiä rikoksettomaan elämään ja hakea hyväksyttäviä polkuja tulohankintaan sekä ylläpitää ja tukea päihteettömyyttä. Restoratiivisen työotteen mukaan kannetaan vastuuta ja velvollisuuksia omista teoista sekä korostetaan asiantilojen korjaamista (Pehrman 2011).

Restoratiivisen naisosaston kehittämiseen osallistuivat Satakunnan vankilan Köyliön osaston henkilökunta ja restoratiivisista arvoista järjestettiin yhteinen koulutus koko vankilan henkilökunnalle. Restoratiivista työtettä oli tarkoitus jalkauttaa koko vankilan henkilökunnalle ja tarkoituksena oli toteuttaa lisää koulutuksia jatkossakin.

Restoratiivisen naisosaston kokeilu ei päässyt käytännön syistä kovinkaan pitkälle, koronatilanne vesitti kokoontumiset ja naisosaston vangit siirtyivät uuteen Hämeenlinnan vankilaan. Opinnäytetyössäni tahdoin kuitenkin tarkastella osaston onnistumista, sen haasteita ja esteitä henkilökunnan näkökulmasta.

Alustava määrittely restoratiivisella naisosaston kokeilulla oli kehittää restoratiivisia arvoja noudattava osasto ja saada mahdollisesti osastolle mukaan uhrisovittelua sekä restoratiivisten arvojen mukaista ryhmätoimintaa (Kriminaalihuollon tukisäätiö).

Restoratiivinen ajattelu käytäntöineen laajentaa kontekstin tekijästä myös uhriin/läheisiin ja yhteiskuntaan eri osapuolten tarpeet huomioiden. Restoratiivisen oikeuden ajattelumalli on lisääntynyt Suomessa ja se on johtanut jälkisoitteluihin (Kriminaalihuollon tukisäätiö).

Jälkisoittelun mahdollisuus annetaan vangeille restoratiivisilla osastoilla ja näistä kokeiluista vankiloissa on tehty yksi opinnäytetyö, ja vangit ovat kokeneet hyötyvänsä jälkisoittelusta (Hyvärinen & Jalivaara 2015).

Restoratiivisen oikeuden jälkisoittelu oli tarkoitus ottaa käyttöön Köyliön vankilan naisosaston kokeilussa, mutta siihen vaiheeseen ei osastolla päästy (Kirilov 2021).

Kriminaalihuollon tukisäätöön tavoitteena on edelleen kehittää toimivaa jälkisoitteluun mallia. Lopullisia jälkisoitteluita ei aina käydä vain rikoksen tekijän ja uhrin välillä vaan myös esim. vankien ja uhrien perheiden välillä. Restoratiivinen oikeus on siis ajattelumalli, jossa rikos nähdään loukkauksena sen uhria kohtaan ja näin ollen restoratiivisella toiminnalla pyritään korjaamaan vahingot, joita rikos on aiheuttanut yhteiskunnalle sekä rikoksen tekijälle. (Kriminaalihuollon tukisäätö.)

1.2 Restoratiivinen naisosasto Köyliön vankilassa

Satakunnan vankilan Köyliön osasto on suljettu vankila. Naisosasto on kymmenen paikkainen ja miesvankipaikkoja on kuusikymmentäkolme. Naisosasto avattiin helmikuussa 2019, kun naisvankipaikkoja tarvittiin äkillisesti lisää Hämeenlinnan vankilan joutuessa väistötiloihin. Osasto muuttui lyhyttuomioisten ja sakkovankien osastoksi miesvangeille tammikuussa 2021. Naiset siirtyivät uuteen Hämeenlinnan vankilaan.

Restoratiivisen naisten osaston päätavoitteena oli luoda kunnioittava, toisia arvostava ja sovitteleva kulttuuri, joka edistää sosiaalista muutosta yksilöissä. Lähtökohdat olivat: 1) seurausten käsittely haittojen ja inhimillisten kärsimysten vähentämiseksi, pyrkimys hyvinvoinnin palauttamiseen, 2) vastuunotto, 3) tarvelähtöisyys, 4) ongelmien ja konfliktien ratkaisu neuvottelemalla, 5) yhteisöllisyys.

1. Empatian kehittyminen → ymmärtää omien tekojen seuraukset sekä pystyä nimeämään ja erittelemään toisten tunteita sekä ymmärtämään toisten roolin ja näkökannan.
2. Omien tekojen myöntäminen, tiedostaminen, toiminta sekä osallistuminen kuntoutukseen. Ymmärtää aito, aktiivinen vastuunkantaminen omilla tekemisillä.

3. Omasta tarpeesta eheytyä, lähtee tarve kohdata asioita oikein ja rakentavasti, sekä pyrkiä välttämään tulevaisuudessa samoja virheitä.
4. Osapuolten kohtaaminen ja keskusteleminen miten asiat voidaan korjata → hyvittäminen ja sitä kautta muutoksen mahdollistuminen yksilössä.
5. Osallistuminen yhteisössä ymmärtäen jokaisen jäsenten yhdenvertaisen merkityksen. (Kirilov, 2.10.2019.)

Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston määritelmät olivat kirjattuna osaston sääntöjen yhteydessä, ja ne olivat jaettuna vangeille ja henkilökunnalle. Osaston säännöt olivat:

1. Toisten kunnioittaminen
2. Luottamuksellisuus
3. Yhteistyö
4. Ei juoruilla toisten asioita
5. Sanotaan ääneen, jos on huono päivä
6. Avoimuus – rohkeus
7. Kärsivällisyyden kehittäminen
8. Omista sanoista ja teoista otetaan vastuu
9. Anteeksipyyttäminen
10. Yksityisyyden kunnioittaminen
11. Ei väkivaltaa

Säännöt olivat restoratiivisen naisosaston henkilökunnan ja vankien laatimat yhdessä Arja Konttilan kanssa, restoratiivisia periaatteita noudattaen.

Rikoseuraamuslaitoksessa on käynnissä organisaatorakenteiden arviointihanke, jonka osana selvitettiin rikoseuraamusasiakkaana olevien erityisryhmien huomioimista ja tarpeita. Selvityksessä kartoitettiin naisvankien turvallisuuden ja toimintojen lisäksi terveydenhuollon palveluiden saatavuutta sekä sukupuolisen häirinnän tunnistamista ja siihen puuttumista. Selvitystyötä tehtiin myös Köyliön vankilan naisosastolla ja siitä kävi ilmi seuraavat asiat (Tammi-Moilanen 2020).

Pandemian tuomien poikkeusolojen (jo keväällä 2020) vuoksi osaston restoratiivisen työtöteen ja sen kehittäminen oli hidastunut ja siltä osin teema vaikutti keskeneräiseltä. Johdon ja esimiesten haastattelussa käy ilmi, että osa henkilökunnasta suhtautuu kielteisesti naisvankeihin ja tämä on osaltaan tiedossa naisvangeilla. He kokevat jännitteitä henkilökunnan sisällä naisosastoa koskien. (Tammi-Moilanen 2020, 27–28.)

Henkilökunnan puheista käy ilmi, että naisosastolla työskentely on haasteellista. Tilat ovat pienet, eikä se mahdollista henkilökunnan olevan paikalla kuin satunnaisesti. Siellä ei ole henkilökunnalle mitään työtilaa, joka tekee työskentelyn vaikeaksi. (Tammi-Moilanen 2020, 28.)

Naisvangeille on tarkoitettu työt suutarinverstaalla, Puolustusvoimien teltojen korjauksessa, varustehuollossa ja pakkaustöissä. Naisvankien työtilat sijaitsevat erillään miesvankien työtiloista. Miesvangit työskentelivät pääsääntöisesti eri kerroksessa. Satunnaisesti naisvangit työskentelivät samassa kerroksessa miesvankien kanssa, silloin työtilojen välillä on näkö- ja puheyhteys. Työtoiminnassa oli aina mukana henkilökunnan ohjaava työntekijä. (Tammi-Moilanen 2020, 28.)

Naisvangeille oli usean tunnin mahdollisuus ulkoiluun sekä kuntosali ja musiikkitalan käyttömahdollisuus. Samoja tiloja käyttivät miesvangit, kuitenkin eri aikaan. Ruokailut ovat kaikki osaston omassa keittiössä ja ruoka tuodaan naisvangeille vankilan keittiöstä. He eivät ruokaile yhdessä miesvankien kanssa.

Poliklinikkapalvelut ovat yhteisiä miesten kanssa ja poliklinikka sijaitsee miesvankien tilojen ala-aulassa, mikä tuo haastetta siirtymisiin. Terveystenhoitaja on kokenut haastavaksi ohjata naisia poliklinikalle juuri tämän käytännön asian vuoksi. (Tammi-Moilanen 2020, 30.)

Naiset joutuvat jonkun verran kokemaan huutelua ja häirintää miesvankien osalta. He kulkevat pihan poikki esim. erityisohjaajien vastaanotoille, pihalla he kokevat huutelua lähes päivittäin. Vankien haastatteluista kävi ilmi joidenkin olevan välinpitämättömiä, joidenkin ahdistuvan tai vetäytyvän tilanteesta. Jokainen on keksinyt siihen oman selviytymiskeinonsa. (Tammi-Moilanen 2020, 29.)

Tällä ulkoilupihalla on myös puolet naisvankien sellien ikkunoista, joihin oli asennetut pleksit suojaamaan naisvankien yksityisyyttä. Oli myös rakennettu ikkunoiden eteen häkkiäitä, mikä estää nais- ja miesvankien kanssakäymistä. Vastaavia ei ole rakennettu miesvankien sellien ikkunoiden eteen, joten he näkevät selleistään naiset ulkona ja sieltä tapahtuvaa huutelua on jonkun verran, mistä on aiemmin kerrottu. (Tammi-Moilanen 2020, 29–30.)

Naisosasto toi paljon haasteita Köyliön vankilassa, koska vankila on miesvangeille tarkoitettu suljettu vankila. Tämä naisosaston tuleminen nopealla aikataululla sai henkilökunnan kovin hämilleen.

Köyliön vankilassa on ollut naisvankeja vuonna 2010–2012 välisenä aikana ja silloin Köyliön vankila on ollut avolaitos. Avolaitoksessa nais- ja miesvankien yhteinen kanssakäyminen oli sallittua, he kävivät samassa työpaikassa ja ruokailivat samoissa tiloissa. Naisvankiosaston tuleminen Köyliön vankilaan toi vankilakulttuuriin monta hyvää asiaa. Monet naisvangit kävivät ahkerasti töissä, miehet menivät myös mielellään töihin. Sellit olivat siistejä, kaikki pitivät henkilökohtaisesta hygieniasta hyvää huolta. (Montonen 2021.)

Tässä yhdistetyssä nais- ja miesvankien avolaitoksessa oli myös haasteita, jotka perustuivat pitkälti vankien keskinäisiin parisuhteisiin, erilaisiin jänniteihin parisuhteiden päättyessä ja taas uusien suhteiden solmimisessa (Montonen 2021).

Köyliön vankilasta perustettiin lokakuussa vuonna 2012 kevyesti suljettu vankila. Avolaitosolosuhteisiin tehtiin rakenteellisia parannuksia ja toimittiin niissä olosuhteissa mitä vanha avolaitos antoi myöten. Vanhat avolaitosrakenteet ei siis vastanneet suljetun vankilan tasoa, puutteita esiintyi ja niitä yritettiin parhaan mukaan paikata tai korjailta.

Sijoittuminen vankilassa vankeinhoitolaki määrää: 5 luvun 1§ mukaan, että miehet ja naiset ovat pidettävä eri asunto-osastoissa (Myhrberg 2012, 229.)

Kansainväliset suositukset ja Nelson Mandelan säännöt, jotka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 2015 ja Suomessa ne julkaistiin Rikosseuraamuslaitoksen toimesta vuonna 2017, kehottavat pitämään nais- ja miesvangit täysin eri tiloissa.

Kaikkien naisille tarkoitettujen tilojen on oltava täysin erillään miesvangeista (Tammi-Moilanen 2020, 16).

Se, että yhdistetään samaan vankilaan nais- ja miesvangit, tuo melko avoimiin olosuhteisiin jännitettä sukupuolien välillä. Ei toivottua kanssakäymistä tule heidän välillään aina, vaikka kuinka sitä yritetään estää. Edellä on kuvattu mihin se perustuu, miksi eri sukupuolia on erillään haluttu pitää myös Köyliön vankilassa. Oli tehty rakenteellisia muutoksia, rakennettu seiniä, aitoja ja rajattu tiloja.

Vankilan henkilökunta pyrki turvaamaan naisvangeille esteettömän kulkemisen ulkona ja sisätiloissa. Tätä pyrittiin ohjaamaan radioliikenteellä henkilökunnan kesken. Valvomo katsoi kameroista, onko kulku esteetön pihan poikki ja antoi radiopuhelimella luvan naisvängin liikkua paikasta toiseen, ilmoittamalla vastaanottovirkailijalle asiasta. Vastaavasti jos esim. erityisohjaajan vastaanotto loppui, kysyttiin lupa valvomosta voiko naisvanki liikkua, vaikka osastolle tai töihin takaisin ilman, että kulkureitillä olisi miesvankeja. Päällekkäinen radioliikenne tuotti haasteita, linjalla oli ruuhkaa ja usein odotettiin lupia liikkua. Tämä vaati henkilökunnalta enemmän tarkkaavaisuutta ja tietoa koko vankien liikkumisesta vankilan alueella.

1.3 Eettinen tarkastelu

Restoratiivinen oikeus on mielestäni työtapaa, tapa ajatella asioista pyrkien muutokseen ja kaikkien osapuolten osallistuvaan konfliktinratkaisuun. On hienoa, että vankilassa kehitetään tämän tyyppistä työtapaa, sille on tarvetta. (Eloheimo 2004.)

Omien havaintojeni mukaan vankilassa on osittain yhä edelleen ajatus ”vanki on vanki” ja se on juurtunut tiukkaan. Haasteelliseksi asenteiden muutoksen tekee vanha työkuulttuuri. Se on mielestäni juurtunut työntekijöihin ja uudet työntekijät eivät välttämättä uskalla kertoa omia mielipiteitään, heidän pitää sopeutua työyhteisöön ja näin he mukautuvat vanhaan ajattelumalliin. Havaintojeni perusteella tämä ajattelutapa on

väistymässä ja sen kehittämiseksi rikosseuraamuslaitos on velvoittanut lähityöhankkeessa motivoivan keskustelun – koulutuksen koskien koko henkilökuntaa. Vanhemmaa työkalutuuria ei myöskään voi vähätellä, siinä on paljon hyvää ja vahvuuksia, esim. tietotaito rikosseuraamusalasta on korkealla tasolla.

Minusta tässä on jo eettisen näkökulman pohtiminen aiheellista. Onko mitenkään eettisesti oikein kohdella vankia välinpitämättömästi, sanoa aina, että katsellaan, ikään kuin vangin pyynnöllä tai toiveella ei olisi mitään merkitystä? Saako näin ihmisiä kohdella?

Mielestäni ei, vanki on suorittamassa vankeusrangaistusta, ei häntä tarvitse tuomita ihmisenä. Näin kuitenkin valitettavasti havaintojeni mukaan vankilassa usein tapahtuu, mutta tähän on rikosseuraamuslaitoksellakin kiinnitetty huomiota ja haluttu myös puuttua koulutuksilla ja kirjaamalla kunnioittavat arvot rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakiviin. (LIITE 2).

Työskentelyn koulutus, - kuntoutus, - sosiaalsektorilla ja meidän arvomme perustuvat kunnioittavaan ja arvostavaan työskentelyyn. Kohtaamme ihmiset ihmisinä, kuuntelemme heitä aidosti ja yritämme auttaa erilaisissa pulmissa. Liittyä ne sitten vankilaan tai siviiliin. Vankien kokemukset erityishenkilöstön kanssa työskentelystä ovat usi havaintojeni mukaan positiiviset.

Tosin asia liittyy vahvasti meidän koulutukseemme, sosiaalialan opinnot ovat laajat vuorovaikutustaitojen, etiikan ja ammatillisuuden osalta. Käytän omassa työssäni kaikkia työmenetelmien viitekehyksiä; ratkaisukeskeisyyden-, systeemiteoreettisen-, ja kognitiivisen ja psykodynaamisen viitekehyksiä. Ratkaisukeskeisyys on eniten käytössä ja minulle mieluisin. Olen luonnostaan ratkaisukeskeinen, aina hakemassa ratkaisua asioihin ja joskus se on vaikeaa, koska kaikkiin asioihin ei aina löydy ratkaisua.

Tilanteet tai asiat eivät ole yksiselitteisiä ja se on hyväksyttävä myös. Silti se ei estä asioiden työstämistä, niitä voi tarkastella erilaisesta näkökulmasta. Voi keskittyä erilaiseen työotteeseen ja aina voi olla asiassa apuna jo ihan kuuntelemalla aidosti.

Rikosseuraamuslaitoksen vartijoiden työ perustuu enemmän turvallisuuden takaamiseen, vankeustuomion suorittamisen valvomiseen turvallisesti ja laitosturvallisuuden

ylläpitämisen turvaamiseen, jotka ovat tärkeitä asioita vankilassa. Eri ammattialueilla on hieman erilainen katsontakanta ja rooli vankilassa. Kaikkia osapuolia tarvitaan vankilassa, jotta siitä saadaan toimiva kokonaisuus.

Valvontapuolen koulutuksessa on haluttu panostaa lähityöhön, koska sen koetaan olevan merkittävä osa tuloksellista vankeinhoitoa. Vankiloissa oli lähityön yhdenmukainen käyttöönotto vuodesta 2019 alkaen ja sen sisältöön kuului koko henkilökunnalle Moke-koulutus, joka on ohjelma motivoivasta keskustelusta (Rikosseuraamuslaitos 2021).

Havaintojeni mukaan asiakastyö on osa laitosturvallisuutta, kun asiakas kokee tulensa kuulluksi, saaden purkaa mieltään ja mahdollisesti hän hillitsee seuraavassa konfliktitilanteessa itsensä ja oppii purkamaan asian puhumalla, etteivät asiat eskaloituisi väkivaltatilanteeseen. Tämän tyyppisistä asioista on kokemusta, joista vangit ovat kertoneet, varsinkin jos esim. saa joka viikko mahdollisuuden käydä keskustelemassa eri virkailijoiden kanssa (Diakoni, erityisohjaajat, ohjaajat, psykologi.) tai valvontahenkilökunnan kanssa.

Eettisyys on osa ammatillisuutta. Mutta se pohjautuu omista arvoista ja moraalista, ei ainoastaan koulutuksesta. Toki se vahvistuu, kun sitä vahvistetaan. Koen myös yksilön oman moraalin olevan iso tekijä etiikan muodostumisessa ja sen jokapäiväisessä käytössä.

Vankilassa on tarkat säännöt ja lakia pitää noudattaa, vaikka tulkinnanvaraa siinä toki aina myös on. Erilaisissa konflikteissa sovittelu on aina tärkeää ja tästä on noussut mielenkiinto restoratiivisen sovittelun kehittämiseen vankilaolosuhteissa. Restoratiivinen oikeus voidaan ymmärtää korjaavaksi oikeudeksi tai osallistavaksi konfliktinratkaisuksi. Rankaiseminen on myös eettisesti ongelmallista, sillä se lisää kärsimysten määrää maailmassa. Kyse on ihmissuhteet ja tunteet huomioon ottavasta oikeuden käytännöstä. (Pehrman 2011, 33.)

Vankilan erityispiirteet on otettava huomioon konfliktien käsittelyssä, perinteinen rangaistusjärjestelmä on sanktioiva ja se on vastaan restoratiivisia arvoja, mutta yhdistettynä nämä kaksi rangaistusmenetelmää saadaan toimiva kokonaisuus.

Restoratiivisen sovittelun käytäntöjen tasot ovat sosiaalinen, ihmissuhteisiin liittyvä ja yksilöllinen. On olemassa uhrin tarpeet, rikoksentekijän tarpeet sekä tekijän perheen tarpeet. Ja tämä kaikki peilautuu yhteiskuntaan. (Toews 2006.)

Kaikkien näiden kolmen tarpeet kohtaavat sovittelussa, jota läheisneuvonpidoksikin kutsutaan, kasvokkain kohtaamisessa, perheryhmissä ja erilaisissa dialogi ryhmissä. Tavoite on kunnioituksen ja vastuullisuuden kulttuuri. (Konttila 2021.)

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Opinnäytetyön tutkimuksen keskeisiä käsitteitä on restoratiivinen oikeus, sovittelu sekä restoratiivinen työote. Sovittelu ja työote perustuvat restoratiiviseen oikeuteen ja siihen perustui Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston kokeilu.

Olennaisena osana on myös nais erityisyys ja tarkastelin lähemmin tässä opinnäytetyössä myös sitä osa-aluetta luvussa 1.2.

2.1 Restoratiivinen oikeus

Restoratiivinen oikeusteoria: sovittelumenetelmän sisältö perustuu restoratiiviseen oikeusteoriaan (restorative justice), joka eroaa keskeisellä tavalla yleisemmin vallitsevasta yleisestäävyden teoriasta. Restoratiivisuus tarkoittaa osallistavaa konfliktinratkaisua, ja huomio on korjaavissa toimenpiteissä. Tekijälle annetaan mahdollisuus nousta häpeästä, korjata vahingot ja ottaa rakentava rooli. Näin voidaan välttää syrjäytyminen, stigma tai uhmakas vastareaktio, jonka rikoskontrolli tyypillisesti aiheuttaa. (Pehrman 2011,31; Elonheimo 2004.)

Restoratiivisessa näkökulmassa ei painoteta rangaistuksen merkitystä vaan uskotaan yhteisymmärrykseen, kasvun ja oppimisen voimaan. Restoratiivisen oikeuden teoria määrittelee myös sovitteluprosessin pääasiallisen vaiheistuksen, jossa osallistava dialogi ja ihmiskeskeisyys ovat keskeisesti esillä. (Pehrman 2011, 32.)

Kun osapuolet voivat osallistua konfliktin käsittelyyn ja kohdata toisensa kasvokkain, heille tarjoutuu mahdollisuus ottaa vastuu tilanteesta ja korjata ja palauttaa tilanne ennalleen. Näin sovittelulle syntyy luja perusta ja konfliktin ratkaisuun saadaan uusia näkökulmia. (Pehrman 2011, 32.)

Restorative Justice on korjaava oikeus, muutokseen pyrkivä oikeus; viittaa tietynlaiseen menettelyyn ja siinä vallitseviin arvoihin. Restorative tarkoittaa vahvistava, voimia antava, korjaava. (Elonheimo 2004, 180.)

Tietynlainen tapa ajatella; miten meidän pitäisi ymmärtää rikoksia, konflikteja ja reagoida niihin: rikos on loukkaus toista ihmistä kohtaan – ei lakia vastaan, ei keskitytä rankaisuun vaan seurauksiin (Liebmann 2007,73).

Restoratiivinen oikeus pyrkii korjaamaan osapuolille aiheutuneet vahingot ja ihmiset voivat jatkaa elämäänsä. Uhrien turvallisuuden tunteen, itsekunnioituksen, itsearvostuksen ja elämäntilanteen palauttamista. (Morris 2003.)

Pyrkii palauttamaan uhrien, tekijöiden ja yhteiskunnan hyvinvoinnin siltä osin kuin rikos on sen tuhonnut ja estämään rikoksen tekemisen tulevaisuudessa (Liebmann 2007, 25).

2.2 Restoratiivisen oikeuden kehitys Euroopassa

Monissa Euroopan maissa restoratiivisen oikeuden menetelmiä on kehitetty monin eri tavoin ja eri tahdissa. Lainsäädäntö ja menetelmät ovat kehittyneimpiä Pohjoismaissa, Keski-Euroopassa ja Iso-Britaniassa (Kinnunen 2012, 23).

Itäisessä Euroopassa on restoratiivisen oikeuden menetelmien palvelut vielä kehittymättömiä, mutta näissäkin maissa on lainsäädäntöä vahvistettu restoratiivisen oikeuden menettelyä vahvistavaksi ja mahdollistavaksi (Kinnunen 2012, 23).

Restoratiivisen oikeuden kehitys alkoi Euroopassa 1980 ja -90-luvuilla. Norja aloitti toiminnan, joka oli nuoriin kohdistuvaa ja Suomi 1983. Englannissa ja Walesissa oli kokeiluluonteista toimintaa vuodesta 1985 lähtien. Samoihin aikoihin toiminta aloitettiin Saksassa, jossa se laajentui pian useisiin liitto-osavaltioihin. (Kinnunen 2012, 23.)

Restoratiivisen oikeuden periaatteita on käytetty eniten lähes joka maassa sovittelun yhteydessä. Jokaisessa Euroopan maassa toteuttamismallit ovat lähteneet hyvin erilaisista olosuhteista. Suurin näkökulmaero on toiminnan kehittämisen kannalta, onko keskiössä rikoksentekijä, uhri vai molemmat. Uusi tehokkaampi vaihe sovittelu-toiminnan kehityksessä käynnistyi 1990-luvulla. Lainsäädännöllinen kehitys johti toiminnan voimakkaaseen laajenemiseen. (Kinnunen 2012,23.)

Yhä edelleen on monia Euroopan maita, joissa restoratiivinen sovittelu ei ylety vakavien rikosten sovitteluun. Se on monessa Euroopan maassa lailla kielletty. Tyypillinen ratkaisu näissä maissa on määritellä rangaistusmaksimi, jonka ylittävät teot poissuljetaan restoratiivisen oikeuden menettelyn ulkopuolelle. (Kinnunen 2012, 23.)

Kansainväliset järjestöt ovat laatineet useita suosituksia restoratiivisen oikeuden laadukkaasta kehittämisestä. Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni ovat laatineet suosituksia restoratiivisen oikeuden käytölle.

Euroopan neuvoston kansainvälinen dokumentti vuonna 1999, määrittelee restoratiivisen oikeuden periaatteet ja korostaa lainsäädännön muuttamisen tärkeyttä.

Tämän jälkeen YK julkaisi vuonna 2002 ohjeet restoratiivisen oikeuden menetelmien käytöstä rikosasioissa.

Myös Euroopan unioni kiinnitti huomiota restoratiivisen oikeuden kehittämiseen ja vuonna 2001 julkaisi uhrin asemaa koskevan periaatepäätöksen, jolloin jäsenmaiden tulee edistää sovittelun käyttöä. (Kinnunen 2012.)

2.2.1 Suomi

Suomessa restoratiivinen oikeus on käynnistynyt sovittelun muodossa Vantaalla koe-luontoisesti 1983 ja sen jälkeen vakiintunut 170 eri kuntaan sosiaalitoimen osana. Ajatuksena on ollut uudistaa rikosprosessia, ei rikosoikeutta tai seuraamusjärjestelmää. (Leinonen 1999, 152.)

Vuonna 1987 perustusvaliokunta esitti rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelyn monipuolistamista mainiten tässä yhteydessä myös sovittelun erityisesti nuoriin ja lapsiin kohdistuvana vaihtoehtoisena seuraamuksena (Leinonen 1999, 154).

Sovittelua ei nähty rikosoikeuden vaihtoehtona, vaan ennemmin täydentäjänä. Vaikka täydentäjänäkin siinä nähtiin ongelmia. Esimerkkinä kohtuuttomat sopimukset. (Leinonen 1999, 157.)

Vuonna 1991 tuli voimaan toimenpiteistä luopumista koskevat säännökset, jotka mahdollistivat luopumisen rikosoikeudellisista toimenpiteistä. Syyttämättäjättämistä säännöksessä tuli maininta sovittelusta kohtuusperusteisessa syyttämättä jättämisessä. Tämän mukaan syyte voidaan jättää nostamatta, jos tekijä on pyrkinyt poistamaan rikoksensa vahinkovaikutukset. Samanlainen tilanne, jos tekijä on osallistunut sovitteluun tai muutoin sopinut vahingon korvaamisesta asianomistajan kanssa. (Leinonen 1999, 157.)

Tämä myös tarkoitti sitä, että sovittelua ei rajattu pelkästään lieviin rikoksiin, siihen kuului myös vakavat rikokset. Tosin tapauksen on oltava äärimmäisen poikkeava, jotta näin tehtäisiin. (Leinonen 1999, 158.)

Suomessa valittu linja sovittelussa ei ole rikosoikeudellinen seuraamus, vaan peruste toimenpiteistä luopumisille. On todettu että, sovittelun merkitys kasvaa koko ajan nykyisessä Suomessa. (Leinonen 1999, 165.)

Restoratiivisen oikeuden kehittäminen vakavissa rikoksissa erityisesti vankilakontekstissa, alkoi Kriminaalihuollon tukisäätiön hankkeesta vuonna 2012. Suomessa sovittelua tehtiin pääasiassa lievemmissä omaisuus-, pahoinpitely- ja vahingontekorikoksissa, joissa sovittelu voi korvata kokonaan oikeuskäsittelyn tai se voi vaikuttaa rangaistukseen alentavasti. Vakavissa rikoksissa ei vielä ollut vuonna 2012 kokeiltu sovittelua. (Kaurala 2012.)

Kriminaalihuolto esittää alustavan ehdotuksen Suomessa kokeiltavaksi vakavien rikosten sovittelun malliksi järjestölähtöisesti vuonna 2012 (Kaurala 2012, 25).

Kriminaalihuollon tukisäätiön hanke vuosina 2013–2016, vakavien rikosten jälkisoittelu, sai jatkorahoitusta vuosille 2017–2018. Hankkeen projektipäällikkö oli psykologian tohtori Arja Konttila ja lisäksi hankkeessa olivat sovittelija Airi Lindvall ja projektisuunnittelija Anna Helimo. (Kaurala 2012.)

Jatkohankkeen tavoitteena oli vakiinnuttaa jälkisoittelumalli lakisääteisen rikossovittelun yhteyteen. Vakavilla rikoksilla tarkoitetaan pääasiassa henkirikosta, henkirikoksen yritystä, seksuaalirikosta, törkeää pahoinpitelyä, ryöstöä ja kuolemantuottamusta.

Hankkeen tarkoituksena oli tämän lisäksi kokeilu uhrijärjestöjen, sovittelun palveluntuottajien ja rikosseuraamusalan yhteistyönä, ja sen tuloksina saadaan kokemuksia mm. vankien ja heidän perheidensä sekä vankien keskinäisten ristiriitojen sovittelussa. Sovittelukokemuksia saatiin vuoden aikana merkittävästi lisää aikaisempaan verrattuna, kun järjestettiin 10 erilaista sovittelutapaamista. Kahdessa vankilassa järjestettiin sovittelun valmennusryhmä ja käynnistettiin restoratiivisen koulutuksen alustava suunnittelu Kylmäkosken vankilan johdon kanssa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.)

Nämä hankkeet kertovat että, restoratiivista työtettä on viety Suomen vankiloihin ko-keiluina. Restoratiivisella työotteella Suomessa on pitemmät perinteet sovittelussa, mutta erilaisista restoratiivisista osastoja eri Suomen vankiloissa on jo kokemusta. Tämä kehitystyö jatkuu Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloissa. (Wuolle 2021).

2.2.2 Norja

Norjassa restoratiivinen sovittelutoiminta sai alkunsa, koska oikeusministeriö esitti vuonna 1978 toivomuksen sellaisten keinojen etsimiseen, joilla voitaisiin ehkäistä nuorten vankilatuomioita. Käynnistyi Lierin kunnan sovitteluprojekti, joka sai onnistuneesti julkisuutta ja näin paljon asioita käsiteltäväksi. Tämän projektin jälkeen vuonna 1983 sosiaaliministeriö teki aloitteen sovittelutoimistoista koko maan alueella. (Leinonen 1999, 127.)

Sovittelutoimistojen tehtävänä oli pyrkiä löytämään nuorille vaihtoehtoja, koska yhteiskunnallinen traditio Norjassa suosi oikeuden ulkopuolista menettelyä konfliktien käsittelyssä. Osapuolten kohtaaminen sovittelijan avulla koettiin toivottavaksi, koska näin voitiin antaa mahdollisuus oppimiseen. (Leinonen 1999, 12.7.)

Vuonna 1992 tuli Norjassa voimaan laki, jossa säädettiin sovittelusta ja myöhemmin 1994 voimaan laki, jonka mukaan jokaisessa kunnassa tulee olla sovitteluneuvosto (Leinonen 1999, 129).

Sovitteluissa korostetaan tärkeänä osapuolten kohtaamista. Sovittelijan on hyväksyttävä sopimus ja myös vastuu sopimusten seurannasta. Sovittelutoimiston on myös raportoitava syyttäviviranomaisille tehdystä sopimuksesta, sopimusrikkomuksesta ja sopimusten täyttymisestä.

Rikosasioissa sovitteluun siirtäminen merkitsee rikosprosessin päättymistä, jos molemmat osapuolet haluavat tai syyllisyyskysymys on selkeä. Jos sopimusta ei noudateta, syyttäjä voi uudestaan käynnistää rikoskäsitelyyn. (Leinonen 1999, 132–133.)

Pohjoismainen sovittelu perustuu pitkälti norjalaisen Nils Christien ajatuksiin konflikteista omaisuutena. Hänen mukaansa konfliktin omistus tulisi palauttaa niille, joiden välillä se on syntynyt, eikä niin että, valtio syrjäyttää asianosaiset rikosprosessissa. Rangaistuskeskeinen oikeus keskittyy rikosentekijään, mutta restoratiivinen, korjaava oikeus antaa myös uhrille keskeisen aseman. Christien mielestä on tärkeää, että restoratiivista prosessia ei käytetä vain pikkutekojen vaan myös vakavien tapausten seurausten korjaamiseen. (Kostiainen 2012.)

Restoratiivinen oikeus on olennaisen tärkeä yhteiskunnassa, koska se ei keskity vain itse tekoon, vaan kaikkeen siihen, mitä tapahtui, mikä oli vuorovaikutus ja mikä saattoi aiheuttaa teon. Molemmille osapuolille tilanteen käsittely on tarpeen. Tekijän on tärkeä saada kertoa, mitä tapahtui ja miksi, ja uhrin kuulla se.

Kriminologi Nils Christie kävi puhumassa hirmutekojen seurausten korjaamisesta Helsingissä järjestetyssä kansainvälisessä restoratiivisen oikeuden konferenssissa. (Kostiainen, 2012.)

Sovittelutoiminta on alkanut vankilassa Norjassa vuonna 2001. Bergenin vankilassa Vuonna 2000 oli sovitteluprojekti, jonka tarkoituksena oli tarjota osapuolille mahdollisuus sovitteluun vakavissa väkivaltatapauksissa. Tapauksia oli kaikkiaan 79 ja niissä osallisia 186 ja ainoastaan 8 johti sovitteluun. (Kaurala 2012, 15.)

Tähän oli eri syitä: osa ei halunnut osallistua, ajankohta liian myöhäinen tai aikainen. Epäilyjä oli asiakkaissa ja asiantuntijoissa projektia kohtaan.

Pilottiprojekti aloitettiin vuonna 2003 Arendalin vankilassa, jossa kutsuttiin vankeja tapaamaan uhreja. Ryhmämuotoisten tapaamisten tavoitteena oli rikosentekijän ja uhrin väliset sovittelutapaamiset, mutta näitä tapaamisia ei onnistuttu toteuttamaan. Ryhmätoiminnoista sen sijaan saatiin hyviä kokemuksia.

Norjassa päädyttiin kehittämään muuta vankilassa tapahtuvaa sovittelutoimintaa. Sovittelua voidaan käyttää ristiriitatilanteissa perheiden, naapureiden tai viranomaisten kanssa. (Kaurala 2012, 15.)

Sovittelua ei tehdä enää vakavissa rikoksissa Norjan vankiloissa, mutta ryhmätoiminnan kehittäminen on laajentunut vuoteen 2010 mennessä Arendalin, Kristianstadin ja Eyjen vankiloihin. (Kaurala 2012, 15.)

2.2.3 Saksa

Saksassa restoratiivinen sovittelun alku voidaan katsoa alkaneen työryhmästä, johon kuului Saksan, Itävallan ja saksankielisen Sveitsin rikosoikeustieteilijöitä. Työryhmä teki vaihtoehtolakiluonnoksen vuonna 1992. Työryhmän luonnoksessa todettiin, että hyötypotentiali pystytään hyödyntämään vasta, kun sovittelusta tulee rikosoikeusjärjestelmän kiinteä osa. (Leinonen 1999, 139.)

Tarkoituksena oli siis kehittää rikosoikeusjärjestelmän sisältöä, ei niinkään laajentaa alaa, koskien sovittelua. Tämä on tuottanut epäilyksiä, voiko pakkoon perustuvaan rikosoikeusjärjestelmään liittää vapaaehtoisuuteen perustuvaa sovittelua. Vaihtoehtolakiluonnoksessa korostetaan sitä, että sovittelussa ei pyritä rankaisuun, vaan teon seurausten korjaamiseen. (Leinonen 1999, 140.)

Työryhmän lähtökohtana on integroida sovittelun aineellinen hyvitys rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään. Tämä poikkeaa Norjan mallista, jossa pääpaino on sovittelun osapuolten välillä tapahtuvasta korvauksesta. (Leinonen 1999, 146.)

Hyvittämissuoritukseksi hyväksytään vahingonkorvaus uhrille, kolmannelle osapuolelle (esim. vakuutusyhtiö), muut aineelliset korvaukset, (esim. yleishyödylliselle yhteisölle), aineeton hyvittäminen uhrille, työsuoritus, joka on erityisesti yleishyödyllinen työ. Hyvittämissuoritus ei kuitenkaan saa olla uhrin tai tekijän kannalta kohtuuton. (Leinonen 1999, 149.)

Työryhmä katsoo, että sovittelussa ei rajata rikoslajikohtaista määrittelyä, sitä ei poisuljeta vakavissakaan rikoksissa, vaan katsotaan tapauskohtaisesti vapaaehtoisuuteen perustuvan sovittelun tarpeet ja tekijän asenne on suuressa roolissa (Leinonen 1999, 148).

Uusi laki tuli voimaan 1994, joka koski sovittelun vaikutuksia rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (Leinonen 1999, 150).

Sovittelu ja rikosvastuun toteutuminen Saksan lainsäädännön mukaan tarkoittaa, että vähäisten rikosten osalta syyte voidaan jättää nostamatta ja määrätä tekijä suorittamaan korvaukset suoraan asianomistajalle.

Syyttäjä voi kuitenkin jossain asiaomistajarikoksissa nostaa syytteen, vaikka rikosilmoitus olisi peruutettu, jos julkinen etu edellyttää syytteen nostamista. Jos ei ole julkista etua, syyttäjä voi ohjata jutun kokonaan sovitteluun. (Leinonen 1999, 150.)

Rangaistukseen voidaan tuomita, mutta sovittelulla voidaan vaikuttaa lieventävästi tuomioon. Kokonaan rangaistuksesta voidaan luopua, jos vankeusrangaistusta ei ole odotettavissa yli vuotta (Leinonen 1999, 151).

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tutkimusongelma oli, onko restoratiivinen työote mahdollista vankilassa ja millä ehdoilla. Tähän kysymykseen pyritään saamaan vastaus haastatteleamalla eri työasemassa olevia henkilökunnan jäseniä ja vertaamalla vastauksia omiin havaintoihini Köyliön vankilassa. Lähestyn tutkimusongelmaa ensisijaisesti Köyliön vankilan henkilökuntaa haastatteleamalla. Restoratiivisen työtteen ymmärtämiseksi olen lisäksi haastatellut Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloiden henkilökunnan edustajia.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia henkilökunnan näkökulmasta Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston toimintaa. Oli tavoitteena saada uutta tietoa, jota voisi hyödyntää tulevaisuudessa samakaltaisten osastojen kehittämisessä sekä mitä asioita pitää ottaa huomioon perustettaessa uutta osastoa. Tarkoituksena oli tutkia henkilökunnan

kokemusten kautta restoratiivisen naisosaston toimintaa, joiden pohjalta kehittämistarpeet syntyivät.

Tärkeänä tutkimuskohteena oli myös Suomessa sijaitsevien muiden vankiloiden restoratiiviset osastot, joissa restoratiivinen työote koettiin merkitykselliseksi ja toimivaksi. Osastoja on Riihimäen ja Kylmäkosken vankiloissa ja näiden osastojen toimivuutta tutkittiin, jotta saatiin tietoa mitä haasteita ja onnistumisen edellytyksiä restoratiiviselta toiminnalta vankiloissa vaaditaan. Tämä taustoittaa Köyliön vankilan restoratiivisen toiminnan tulkintaa. Näiden tavoitteiden pohjalta syntyivät tutkimuskysymykset:

1. Miten Suomen vankiloissa restoratiiviset osastot toimivat?
2. Miten Köyliön vankilan restoratiivinen naisosasto käytännössä toimi henkilökunnan näkökulmasta?
3. Mitkä olivat Köyliön vankilan ongelmat restoratiivisen osaston onnistumiselle?
4. Mitä tulee ottaa huomioon restoratiivisen työotteen käyttöönotossa vankilassa?

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteutusosiossa kuvataan ensin prosessin alkua, tutkimusmenetelmää, aineistonkeruuta ja miten aineisto analysoitiin. Lopuksi arvioidaan opinnäytetyön eettisyyttä ja luettavuutta. Jokainen osa-alue pyritään pilkkomaan mahdollisimman tarkasti, jotta lukijalle syntyy yksityiskohtainen mielikuva toteutuksen synnystä.

Opinnäytetyön tutkimus tehtiin haastattelemalla, jotka tapahtuivat Köyliön vankilassa syksyllä 2021. Haastattelin Köyliön vankilan henkilökuntaa ja sain toteuttaa haastattelut omassa työhuoneessani Köyliön vankilassa. Kylmäkosken ja Riihimäen vankilan

henkilökunnan edustajia sekä Rikosseuraamusviraston edustajaa haastattelin skypen välityksellä, mikä osoittautui joustavaksi tavaksi toimia haastattelun toteuttamisessa.

Opinnäytetyön prosessi alkoi alkuvuodesta 2019 jolloin naisvankiosasto perustettiin Köyliön vankilaan. Tällöin idea opinnäytetyöstäni aiheesta syntyi ja tähän vaikutti oma kiinnostukseni aiheeseen. Vaikeuden opinnäytetyön etenemiseen toi pandemia ja naisosaston siirtyminen pois Köyliön vankilasta.

Tarkoituksena oli ensin haastatella restoratiivisen osaston naisvankeja heidän kokemuksistaan osastolla, mutta osaston lopetus ja vankien siirtyminen toiseen vankilaan hankaloitti tilanteen sellaiseksi, että luovuin ajatuksesta.

Henkilökunnan haastattelemisen idea syntyi, koska he olivat saatavilla pidempään, eivät olleet siis siirtyneet fyysisesti mihinkään, niin kuin restoratiivisen naisosaston vangit. Vaihdoin haastatteluiden ajankohtaa myöhäisemmäksi, koska etätyöt ja kokoontumisrajoitteet olivat tiukimmillaan 2020. Itse työskentelen Köyliön vankilassa ja olin tehnyt omia havaintoja restoratiivisen naisosaston epäkohdista ja mielenkiintoni nousi näitä kohtaan. Ajattelin pystyväni saamaan niistä kehitystarpeita tutkimustyössäni. Näin henkilökunnan haastattelut olivat perusteltuja.

Saadakseni opinnäytetyössäni laajempaa katsontakantaa restoratiivisen työotteen toimivuudesta vankiloissa, tahdoin tutkia myös Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloiden restoratiivisten osastojen toimivuutta sekä haastatella erityissuunnittelija Arja Konttilaa Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksesta: restoratiivisen työotteen kokemuksista vankiloissa.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Lähtökohtana oli tarkoitus selvittää yksilöiden kokemusten kuvaaminen mahdollisimman tarkasti (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2005, 152).

Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoite on tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden omien tulkintojen esille nostaminen ja tunnustaminen (Valli 2018). Tässä opinnäytetyössä tahdottiin tutkia restoratiivisten osastojen toimintaa Köyliön, Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloiden henkilökunnan näkökulmasta sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen edustajan kokemuksia restoratiivisuuden toiminnasta, jokaisen henkilökohtaisia kokemuksia ja tarkoitus oli pohtia tutkimuksen tuloksissa niiden soveltuvuutta muihin vastaaviin kohdeympäristöihin (Hakala 2018).

Tutkimuskohteena oli suppea määrä henkilökunnan jäseniä, jotka ovat harkinnanvaraisesti koottu. Tämä on tyypillistä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tavoitteena ymmärtää, ei niinkään selvittää määriä. Laadullinen tutkimus sopii hyvin toiminnan kehittämiseen, sosiaalisten ongelmien tutkimiseen ja vaihtoehtojen etsimiseen. (Hakala 2018.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiin aineistonkeruumenetelmiin kuuluu henkilöhaastattelut ja näin minä toteutin käytännössä tutkimuksen puolistrukturoidulla teema-haastattelulla (Hakala 2018).

4.2 Aineistonkeruu

Henkilökunnasta haastatteluihin osallistui eri asemassa olevia henkilöitä, jotta katsontakanta olisi mahdollisimman laaja. Haastateltavat valikoituivat omien kyselyjeni perusteella, ketä henkilökunnasta olisi vapaaehtoinen ja halukas haastatteluun. Toki oli merkitys myös, oliko työskennellyt ko. osastolla ja missä työtehtävissä.

Köyliön vankilan henkilökunnan haastatteluiden tulokset jaottelin kolmeen ryhmään: Naisosaston toteutus, asenneilmapiiriä restoratiivista työtettä kohtaan ja sen jalkauttamista koko vankilaan sekä naisosaston kehitysideat. Ensimmäiseksi kuvataan henkilöstön kokemuksia osaston perustamisesta, osaston säännöistä ja käytännön

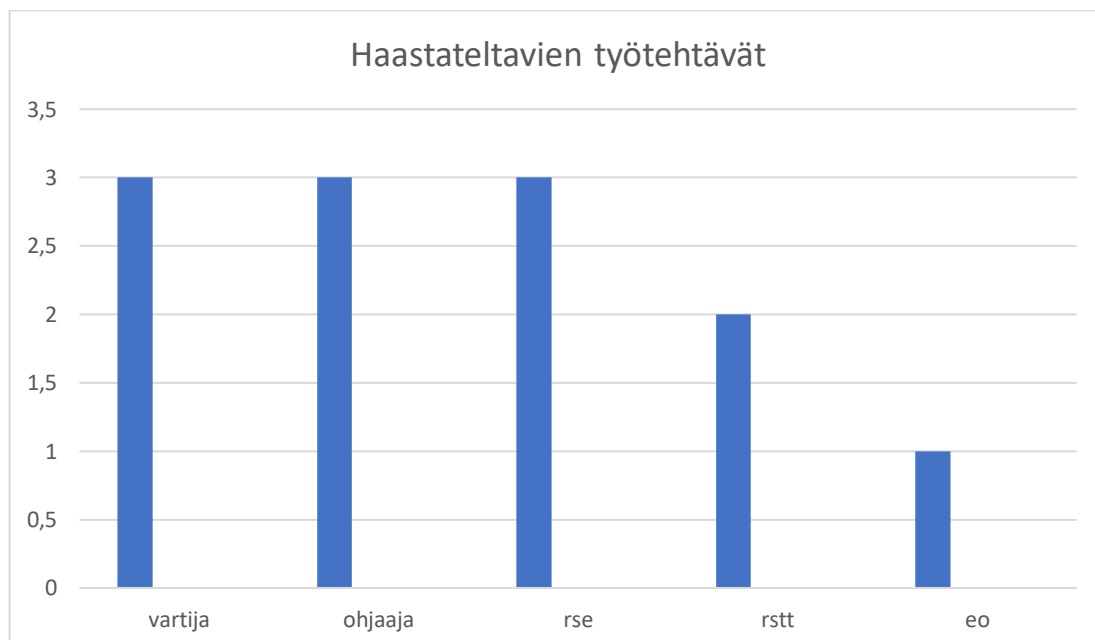
toteutuksesta. Toisessa osiossa kuvataan restoratiivisen työtteen sopivuutta vankilaan ja tiedonkulkua Köyliön vankilassa. Kolmannessa osiossa eritellään kehitysideoita restoratiivisen osaston toimivuudelle, jotka ovat tulleet ilmi henkilöhaastatteluissa.

Tulososiossa on mukana haastattelussa poimittuja suoria lainauksia, jotka kuvaavat mahdollisimman hyvin tarkastelussa olevia kokonaisuuksia.

Haastateltavia oli Köyliön vankilasta kaksitoista henkilöä. Kahdeksan olivat miehiä ja neljä naisia. Naisien ryhmässä oli kaksi rikosseuraamusesimiestä, vartija ja erityisohjaaja. Miesten ryhmässä oli rikosseuraamusesimies, kaksi vartijaa, kolme ohjaajaa, ja kaksi rikosseuraamustyöntekijää.

Tulosten kannalta sukupuolella ei ollut ratkaisevaa merkitystä verraten vastauksien sisältöjen yhteneväisyyksiä. Vastauksia vertaillessa ikä ei myöskään vaikuttanut yhteneväisyyksiin tai eroavaisuuksiin, lähinnä työtehtävä oli suurin tekijä näitä vertaillessa.

Kaavio 1. Haastateltavien työtehtävät

Kuvion mukaisesti haastattelujen jakauma eri työtehtävien mukaan jakautui melko taiseisesti. Tämä haluttiin ottaa huomioon haastatteluja suunniteltaessa, katsontakannan toivottiin tulevan mahdollisimman monilta henkilökunnan tasoilta.

Tarkoituksena oli kartoittaa henkilökunnan eri osajien kautta restoratiivisen osastojen toimivuutta ja mahdollisia kehityskohteita. Henkilökunnan haastatteluissa kysymykset koskivat kokemuksia osastojen käytännön toimintatavoista, säännöistä ja osastojen perustamisesta.

Köyliön vankilan henkilökunnan haastattelut tapahtuivat henkilökohtaisesti, Köyliön vankilassa. Tämä oli luonteva tapa haastatella, joka oli ympäristönä haastattelijan ja haastateltavan työympäristö. Haastattelut olivat myös melko helppo sopia, jokaisen työvuorojen sopivuuden mukaan.

Osa tiedon keruusta toteutettiin skypen välityksellä tai puhelimesta, koska henkilöitä asui ympäri Suomen. Osa ei enää työskennellyt Köyliön vankilassa tai olivat muissa vankiloissa töissä esim. Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloissa. Skype tai puhelinhaastattelu oli verraten helppo sopia, koska ei ole sidonnainen paikkaan ja näin helpotti haastatteluun osallistumista. Koin haastateltavien osallistumisen helposti saatavilla olevaksi ja näin aineiston tiedonkeruun vaivattomaksi.

Kerroin jo kyselyvaiheessa haastateltaville mitä olen tutkimassa, mitä haastattelu tulisi koskemaan. Todella hyvin kaikki lähti mukaan tutkimukseen, ei ollut yhtään kieltäytyjää. Tämän jälkeen, kun sain koko ryhmän vapaaehtoisia haastateltavia, oli aika tarkentaa omat tutkimuskysymykset (Liite 1) ja selkiyttää miten niihin saadaan vastaukset. Haastattelukysymykset jakautuivat tutkintakysymysten mukaan neljään teemaan, jotka olivat kokemukset restoratiivisesta työotteesta muissa vankiloissa, kokemukset Köyliön vankilan restoratiivisesta naisosastosta, sen ongelmista ja kokemukset mitä pitäisi ottaa huomioon restoratiivisen työtteen käyttöönotossa.

Teemahaastatteluun valikoitui luonnollisesti vankilan henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä Köyliön, Kylmäkosken ja Riihimäen vankilasta. Yhteensä haastattelin kahtatoista henkilöä Köyliön vankilasta, johon kuului vartioita, rikosseuraamusesimiehiä, rikosseuraamustyöntekijöitä, ohjaajia ja erityisohjaaja, joista kahdeksan oli miehiä ja neljä

oli naisia. Haastattelut toteutettiin omassa erityisohjaajan työhuoneessani, joten paikka oli rauhallinen ja ilman häiriötekijöitä. Haastattelun alussa kerroin, että haastattelut tehdään täysin anonymisti, eikä niitä nauhoiteta, vaan teen kirjalliset muistiinpanot, mistä saan aineiston mielestäni selkeimmin kerättyä ja analysoitua. Katsoin tämän tavan olevan itselleni mieluisin, muistiinpanoissa sain kirjattua kaiken olennaisen mitä, olin lähtenyt tavoittelemaan.

Skypen välityksellä tapahtuvissa haastatteluissa sain haastateltua Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloissa sekä aluekeskuksessa työskenteleviä henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä. Tämän tein myös työpaikallani, omassa työhuoneessani, joten haastatteluun oli rauhallinen ympäristö. Haastateltavat olivat myös omassa työympäristössään ja koin haastatteluiden menneen hyvin. Satakunnan vankila, Köyliön osaston apulaissyjohtaja antoi minulle tämän ihanteellisen mahdollisuuden tehdä opinnäytetyötäni, koska hän koki sen olevan hyväksi työyhteisölle kehittämisen näkökulmasta.

4.3 Aineiston analyysi

Haastatteluita ei nauhoitettu ja tein haastattelun yhteydessä kirjalliset muistiinpanot haastatteluista. Koin nauhoittamisen haastavana ja haastattelun luonnetta muuttavana tekijänä. Ja koin pystyväni omiin muistiinpanoihin kirjottamaan kaiken olennaisen, eli jätin pois jo asiat mitä en tutkinut. Yritin rajata mahdollisimman tarkasti tietoa jo tässä vaiheessa.

Yritin pitää selkeänä mielessä analyysin edetessä, mikä tuo parhaiten tietoa tutkimustehtävään. Näin tutkimusmenetelmä valikoitui empiiriseksi tutkimukseksi sekä haastattelujen havaintojen ymmärtämiseksi.

Kirjoitetut muistiinpanot erittelin ensin sukupuolten mukaan, koska halusin vertailla onko sukupuolella jotain yhtäläisyyksiä vastausten sisältöjen kanssa ja sen jälkeen ryhmittelin ne työtehtävän mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Litteroin aineiston eli kaikki haastatteluiden muistiinpanot kirjoitin tiivistetyksi aineistoksi tietokoneelle, jotta kaikki vastaukset olivat selkeässä muodossa. Tiivistetyn aineiston läpikävin tarkasti ja samaan kysymykseen nousseet vastaukset koodasin sekä laitoin yhteneväiset vastaukset saman teeman alle. Eroavaisuudet kirjasin jokaisen teeman alaluokiksi, jotta tieto olisi helposti saatavilla, kun sitä aloin kirjoittamaan puhtaaksi. Tämän jälkeen tulostin jokaisen teeman alle saadut vastaukset paperille selkeyden parantamiseksi.

Aineiston analyysissä käytin induktiivista sisällönanalyysiä, joka tarkoittaa sisällön kuvailua sanallisesti, yhtenäistämistä, tiivistämistä ja eroavaisuuksien löytämistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Sisällönanalyysin tarkoituksena on tulkita tutkijan keräämään aineistoa kohti käsitteellisempää kuvausta tutkijan tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tämä vaihe olikin opinnäytetyön työvaiheiden työllistävien osuus, että kaikki tieto mitä oli kerätty, tulisi kirjalliseen muotoon mahdollisemman tarkasti. Kirjoittamisen vaiheessa jouduin palaamaan alkuperäiseen aineistoon monta kertaa, tarkistamaan yhtäläisyyksiä tai eroavaisuuksia sekä suoria lainauksia.

4.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden pohtiminen tuntui tärkeältä jo haastattelujen alkuvaiheessa. Tein tutkimusta aiheesta omalla työpaikallani ja omat aikaisemmat havainnot ja mielipiteet eivät saisi vaikuttaa haastatteluihin tai siitä kerättävään tietoon. Mielestäni olin tarkkaan miettinyt kysymysten teemat ja tehnyt tutkimuskysymykset mihin hain vastauksia. Kuitenkin analyysivaiheessa havaitsin, että tarkempi kysymysten rajaus olisi ollut vastausten analysoinnin kannalta helpompaa. Haastatellut rönsyivät tuttuun työkavereiden kanssa epäolennaisiin asioihin helposti. Koin se olevan seurausta omasta kokemattomuudesta laadullisen tutkimushaastattelun tekijänä.

Pohtiessani näitä ongelmia aineiston analyysivaiheessa, tulin siihen tulokseen, että olisin voinut estää tämän, jos olisin tehnyt strukturoidun kyselylomakkeen tarkkarajaisemmin. Tutkijana tärkein oppimiskokonaisuus löytyi juuri siitä, mitä virheitä omista haastatteluissa kävi ilmi jälkikäteen.

Tutkimukseen vaadittava lupa myönnettiin Satakunnan vankilan, Köyliön osastolta. Jokaiselta haastatteluun osallistuvalla henkilökunnan jäseneltä kysyttiin suullinen lupa ja heille kerrottiin haastattelun olevan täysin vapaaehtoinen. Haastatteluiden aineisto kerättiin anonyymisti, niin että kenenkään nimiä ei tule julki. Aineisto hävitetään tutkimuksen päätyttyä ja raportista poistetaan tunnistamiseen liittyvät tiedot (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tutkimukseen osallistujille kerrottiin etukäteen, että haastatteluista ei nauhoiteta, niitä tehdään kirjalliset muistiinpanot, joita analysoidaan nimettöminä.

Laadullisen tutkimuksen etiikkaan kuuluu olennaisena osana, että lähdeaineistoa tuottavien henkilöiden tunnistettavuus häivytetään (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tässä opinnäytetyössä laadullinen tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia empiiristä aineistoa, joka perustuu tutkimuskohteen havainnointiin ja mittaamiseen. Olennaisen tiedon kannalta oikeanlaiseen ymmärtämiseen, jotta kaikki mahdollinen tieto hyödynnetään tutkimusta tehtäessä. Raportissa esitetään analyysin tueksi suoria lainauksia alkuperäisistä haastatteluista esimerkkeinä ja näillä pyritään esittämään jokin olettaus oikeaksi tai sen toimiminen tutkijan tulkinnan pohjana. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Luotettavuuden ja eettisen näkökulman pohtiminen opinnäytetyön edetessä konkretisoitui, kun reflektoin omia aikaisempia havaintojani tutkittavasta kohteesta. Itse työskentelen Satakunnan vankilan, Köyliön osaston koulutus-, kuntoutus-, ja sosiaalisektorilla ja minulla on omat mielipiteet tutkittavasta kohteesta tietenkin jo olemassa. Olin tehnyt havaintoja koko ajan osaston olemassaolon aikana ja näistä havainnoista olin muodostanut olettamuksia.

Haastattelutilanteissa pyrin kysymään kysymykset mahdollisimman neutraalisti ja tässä en aina onnistunut. Koin haastavana, että kaikki johdattelevat kysymykset tulivat kuin itsestään ja piti todella keskittyä, että ne eivät vaikuttaisi haastateltavan

vastauksiin. En pyrkinyt tekemään tilastollisesti tai tieteellisesti pätevää tutkimusta, vaan haastateltavien mielipiteisiin ja kokemuksiin perustuvaan tutkimusta restoratiivisen naisosaston kokeilusta Köyliön, Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloissa. Luotettavuuden kannalta tiedostin oman osuuteni merkityksen haasteena ja pyrin sen muistamaan koko prosessin ajan, koska opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten tulee olla luotettavia tutkittavan kohteen tutkimuksen tuloksia.

5 YLEISIÄ KOKEMUKSIA RESTORATIIVISESTA TOIMINNASTA SUOMEN VANKILOISSA

5.1 Restoratiivinen työote Suomen vankiloissa

Restoratiivisen prosessin lisääminen vankilassa inhimillistää vankilaa, parantaa turvallisuutta, lisää sosiaalista järjestystä, tekee vankilakokemuksesta vähemmän vihamielisen, voimaannuttaa rikoksentekejiä, mutta myös edellyttää muutosta perinteiseen vankilakulttuuriin (Konttila 2021).

Restoratiivisen oikeuden/vankeuden välttämättömät edellytykset; kunnioituksen kulttuuri (henkilökunnan välillä, vankien välillä, henkilökunnan ja vankien välillä), vastuullisuuden kulttuuri: antamalla vangille vastuuta voidaan myös vedota heihin kantamalla vastuuta (Konttila 2021).

Edellyttää koko henkilöstöltä näiden arvojen jakamista ja toimimista niiden mukaan. Vaikuttavana keinona voidaan käyttää kohtaamista kasvokkain eri toimijoiden kesken, läheisneuvonpitoa, perheryhmiä ja erilaiset neuvonpidot dialogi ryhmissä (Konttila 2021).

Suomessa ei yhtään kokonaista vankilaa, jossa toimittaisiin restoratiivisen työtteen mukaan. Restoratiivisen työtteen jalkauttaminen Suomen vankiloissa on pisimpään jatkunut Kylmäkosken vankilassa ja siellä se rajoittuu yhteen osastoon. Lisäksi Hämeenlinnan naisvankilassa on jalkauttaminen aloitettu vuonna 2020. Samoin Kestilän naisten avovankilassa on keskusteltu asiasta ja sitä on siellä harkittu. Riihimäen vankilassa on toiminut restoratiivinen osasto yhden ryhmän verran ja seuraava ryhmä aloitti tänä vuonna eli 2021 ja jatkuu edelleen.

5.2 Restoratiivinen osasto Kylmäkosken vankilassa

Kylmäkosken vankila sijaitsee Akaan kunnassa ja se on 113-paikkainen suljettu laitos, jossa rangaistuistaan suorittavat pirkanmaalaiset vankeus-, tutkinta- ja sakkovangit. Keskivankiluku vuonna 2018 oli 125 (Rikosseuraamuslaitos 2021).

Kylmäkosken vankilassa on vangeille järjestettyä työtoimintaa, joka on painottunut kevyeen alihankintatyöhön. Alihankintatöihin kuuluu puolustusvoimain puhtaan pyykin järjestely- ja viikkaustyötä, tiivisteiden viimeistelytyötä, pientarvikkeiden pakkaustyötä, ravikärkyjen pyörien kokoonpanotyötä, kirjansidontatyötä, korujen valmistustyötä, matonkudontatyötä ja keskusvankivaatevaraston varastotyötä. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Vangeille on järjestetty erilaisia koulutusmahdollisuuksia, joka perustuu yksilölliseen opetussuunnitelmaan sekä erilaisia kursseja ja toimintaohjelmia kuntoutuksen tueksi.

Kylmäkosken vankilassa on restoratiivinen päihteen osasto, joka on kolmetoista paikkainen ja se toimii selkeällä aikamääreellä. Osastolla on käytössä neljä – neljä ja puoli kuukauden mittainen ajanjakso, jonka ajan vanki osastolle on sijoitettuna.

Osastolla on käytössä Kalterit taakse – ohjelma, jonka kesto on n. kolme kuukautta. Ohjelmassa käydään läpi ryhmä- ja yksilökeskusteluiden avulla aiheita liittyen päihdeongelmaan, ongelmaratkaisuun, arjenhallintaan, moraaliseen ajatteluun ja riskitilanteiden tunnistamiseen liittyviä harjoitteita.

Kalterit taakse -ohjelma on laaja ja se on monissa Suomen vankiloissa hyväksi havaittu ja monipuolinen työskentelymuoto. Kuitenkin vastauksissa todettiin, että ohjelma itsessään on tärkeä, koska se tuo sisältöä osaston päiväjärjestykseen, vaikka se olisi jokin muukin ohjelma kuin Kalterit taakse -ohjelma. Ohjelman merkittävyys on asioiden käsittelyiden tuomassa työskentelyssä ja siitä saatavassa kuntouttavassa hyödyssä vangeille. Vangeilta vaaditaan osastolle tultaessa ehdotonta sitoutumista ohjelmaan ja siihen osallistumiseen.

Osaston vangit käyvät työtoiminnassa ja heille on laadittu selkeä viikko-ohjelma. Vastausten tulosten mukaan on koettu tarpeelliseksi, että ohjelmaa on runsaasti ja päihdetestausta riittävästi ja säännöllisesti.

Haastattelun vastausten perusteella restoratiivinen osasto Kylmäkosken vankilassa on todettu hyödylliseksi osastoksi siellä olleille vangeille. Ohjelma on tunnustettu hyödylliseksi ja siitä on saatu positiivista palautetta vankien kokemana.

Osaston henkilökunta kokee, että vangit keskustelevat enemmän verraten muita osastoja ja kohtelevat toisiaan paremmin sekä luottamus on kokonaisvaltaisesti parempaa toisia vankeja sekä henkilökuntaa kohtaan. Kanssakäyminen on luontevampaa ja rennompaa sekä vankien kokemusten perusteella yhteisöllisyys on korkealla.

Osaston toiminta on kokemusten karttuessa jalostunut koko ajan paremmaksi. On opittu mikä toimii ja mikä ei taas ole olennaista. On huomattu ohjelman välttämättömyys osastolla, ehdoton päihdeettömyys ja tarkat valintakriteerit ja sitä kautta haastattelut vangeille, jotka osastolle hakevat.

On koettu, että Kalterit taakse -ohjelman alkamisen yhteydessä valikoituneet vangit aloittavat ohjelman yhdessä ja jos joku tippuu osastolta rikkeen vuoksi pois, ryhmään ei oteta ketään tilalle. Ryhmädynamiikka ja muodostuneen yhteisöllisyys kärsivät, jos kesken ohjelman valitaan uusia jäseniä ryhmään.

Kylmäkosken vankilan päihdeettömällä restoratiivisella osastolla on erityisohjaaja virka-ajan paikalla, koska hänellä on osastolla työhuone ja hän hoitaa kaikki osastolla olevien vankien asiat. Rikosseuraamuskeskuksen on osaston välittömässä läheisyydessä ja näin myös helposti saatavilla ja tämä asia on suuresti osaston vankien arvostama tilanne.

Restoratiivisella osastolla on selkeät kurinpidolliset säännöt, koskien isompia rikkeitä. Jos ilmenee psyykkisiä tai fyysisiä väkivaltatilanteita, päihteidenkäyttöä yms. joutuu siirtymään osastolta välittömästi pois muille osastoille. Asiat käsitellään keskustelemalla ennen kurinpitoa, mutta osastolta siirtyminen toteutuu, koska ollaan vankilaympäristössä. Pienemmissä rikkeissä riittää keskustelun avulla käsittely, mutta kolmen pienemmän rikkeen jälkeen siirrytään kuitenkin muille osastoille. Pienempien rikkeiden käsittelyssä keskustelut erilaisten konfliktien ratkaisussa on koettu palkitseviksi ja riittäviksi.

Haastattelun vastausten perusteella restoratiivisella osastolla on selkeästi vähemmän kurinpitomerkitöjä, kuin muilla osastoilla Kylmäkosken vankilassa. Tätä edesauttaa hyvin muutokseen motivoituneet ja tarkoin valikoituneet vangit.

Restoratiivisen osaston toimivuuden kannalta olennaisina asioina pidettiin johdon tukea osaston toiminnalle, osastolla työskentelevien henkilökunnan asenteen oikeellisuutta ja vankien oikeaa asennetta restoratiivista osastoa kohtaan.

5.3 Restoratiivinen osasto Riihimäen vankilassa

Riihimäen vankila kuuluu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloihin ja on miesvangeille tarkoitettu 223 paikkainen suljettu vankila. Vankila on tarkoitettu tutkinta- ja vankeusvangeille ja pääosin vangit ovat pääkaupunkiseudulta kotoisin.

Riihimäen vankilassa on aloitettu vuonna 2020 4-6 paikkainen restoratiivinen osasto Vakava, joka on tarkoitettu vakavista väkivaltarikoksista tuomituille miesvangeille. Osaston toinen ohjelma on tällä hetkellä käynnissä ja ensimmäisestä on ollut hyvä kokemuksia henkilökunnan näkökulmasta.

Riihimäen vankila järjestää työtoimintaa, mutta Vakava -osastolle kokemusten mukaan työtoiminta ei ole sopinut. Käytössä on pitkäkestoinen Oma- ohjelma, joka vie

paljon aikaa arkipäivistä, joten työtoiminnan yhdistäminen on koettu hankalaksi. Itsenäinen selliopiskelu on vastausten perusteella koettu toimivaksi ratkaisuksi. Osasto toimii Oma-ohjelman aikamääreellä, joka on 6-8 kuukautta ja sen jälkeen vanki sijoitellaan eteenpäin. Tämä tarkoittaa avolaitosta, valvottua koevapautta tai vapautumista. Oma-ohjelma on omaehtoisen muutoksen ohjelma vangeille, jotka käyttävät tavoitteellista väkivaltaa sekä ovat vakavista väkivaltarikoksista tuomittuja. Ohjelman tarkoitus tähtää kokonaisvaltaiseen ajattelun muutokseen, ja vangit ovat kokeneet hyötyvänsä siitä.

Vastausten mukaan restoratiivisen miesosaston ilmapiiri on osastolla avointa, ja toisia kunnioittavaa ja restoratiivisuuden elementit ovat arjessa mukana. Osaston aloittaessa toimintaa osa vangeista olivat epäileväisiä uudesta työotteesta, mutta asenne parani nopeasti. Osasto keskittyy kuitenkin olennaisesti Oma-ohjelmaan ja sen tuomiin kuntouttaviin vaikutuksiin. Restoratiivisen oikeuden periaatteiden mukaan Arja Konttila ohjaa arjen ryhmiä osastolla ja ryhmissä on ollut vierailijana esim. tekijä, jolla on kokemuksia jälkisoittelusta. Tämä on tuottanut ryhmäläisissä paljon erilaisia tunteita sekä ajatuksia. Kaikille vangeille on tarjolla sovittelun mahdollisuus, jos he kokevat sen tarpeelliseksi omalla kohdallaan.

Osastolla on vastausten mukaan sitouduttava päihteettömyyteen ja allekirjoitettava päihteettömyssitoumus. Tämän perusteella heille järjestetään päihdetestausta säännöllisesti pistokokein. Valintakriteerit osastolle ovat tarkkoja ja motivaatio päihteettömyys on yksi tärkeä osa-alue. Vangit haastatellaan osastolle tarkasti, jopa moneen kertaan, johtuen koska omaohjelma on tiettytyypisille rikollisille ja haastattelussa halutaan arvioida, hyötyykö vanki ko. kuntouttavasta ohjelmasta. Vangit voivat hakea itse restoratiiviselle osastolle ja henkilökunta on osastolta tiedottanut osaston toiminnasta arviointikeskuksiin ja näin hakenut vakaviin väkivaltarikoksiin tuomittuja myös valtakunnallisesti.

Restoratiivisella osastolla työskentelee haastattelun vastausten mukaan vastuuerityisohjaaja, erityisohjaaja, psykologi ja valvonnasta tietyt vartijat. Välillä omien vartioiden poissaolojen vuoksi sijaistavat muutkin vartijat ja yhteistyö on koettu heidänkin kanssaan hyväksi. Kuntoutussektorin työntekijät eivät työskentele työaikaansa osastolla, mutta koska vartijoilla on työhuone osastolla ja he ovat paikalla koko ajan niin

tiedonkulku toimii erityishenkilöstölle, jos on tarvetta. Erityisohjaajat käyvät osastolla päivittäin ja työskentelevät siellä pidempiäkin aikoja, jos tarve niin vaatii.

Osaston tilat ovat tarkoitukseen hyvät ja siellä on keittiö, ryhmätila ja vastaanottohuone yksilövastaanottoja varten sekä aiemmin mainittu vartijoiden työhuone.

Restoratiivisella osastolla Riihimäen vankilassa on käytössä pienempien konfliktien käsittelyssä restoratiivisen työotteen mukainen keskustelu ja vakavampien rikkeiden osalta keskustelun lisäksi perinteinen vankiloiden kurinpitojärjestelmä. Vakavissa rikkeissä käytäntö on osastolta siirto muille osastoille. Tämä pitää sisällään esim. väkivaltateot tai päihteidenkäytön. Vastausten mukaan siirtyminen takaisin on mahdollinen, mutta siitä ei vielä ole edes kokemusta.

Pienempiin rikkeisiin kuuluu sopimaton tai epäkunnioittava käytös mihin puututaan välittömästi mahdollisuuksien mukaan ja on havaittu keskustelut hyväksi, koska näin niistä ei edes tule suuria ongelmia, vaan ne pystytään pysäyttämään jo aikaisessa vaiheessa.

Vastausten arvion mukaan Riihimäen vankilassa olisi muutamia mahdollisia osastoja mihin restoratiivinen työote soveltuisi hyvin, mutta ei välttämättä koko vankilaan. Se voisi olla liian haastavaa, mutta koulutuksiin restoratiivisesta oikeudesta henkilökunta ja johtajat on osallistunut mahdollisuuksien mukaan. Työote arvioitiin hyväksi, mutta tietyille osastoille rajatuksi.

Vankien kokemukset ovat osaston toiminnasta hyvät, he ovat kehuneet osaston hyvää ilmapiiriä, omaohjelmaa sekä restoratiivista arkiryhmää.

5.4 Arja Konttisen haastattelu

Haastattelu toteutettiin skypen välityksellä haastattelijan ja haastateltavan ollessa omilla työpaikoillaan. Haastattelu oli helppo järjestää tämän yhteyden välityksellä, koska se ei vaatinut aikataulullisesti kuin tunnin varauksen molempien kalenteriin.

Arja Konttisen haastattelu valikoitui hänen osaamisestaan restoratiivista oikeutta kohtaan. Hänellä on siitä pitkä perinne ja hän on ollut monissa hankkeissa mukana, joissa restoratiivisuutta on kehitetty Suomessa. Esimerkkinä: Kriminaalihuollon tukisäätiön hanke vuosina 2013–2016, vakavien rikosten jälkisoittelu, sai jatkorahoitusta vuosille 2017–2018. Hankkeen projektipäällikkö oli psykologian tohtori Arja Konttila.

Arja Konttila on ollut kehittämässä restoratiivisen työotteen jalkauttamista eri Suomen vankiloissa, esim. Kestilään, Riihimäelle, Köyliöön. Hänen haastattelunsa koin tärkeäksi, ottaen huomioon hänen asiantuntijuutensa ja osaamisensa restoratiivisuuden työtettä kohtaan.

Konttila on aloittanut työuransa rikosseuraamuslaitoksella vuonna 1991 Kakolan vankilan vankilapsykologina. Ja sen jälkeen hän on toiminut eri tehtävissä aluevankilassa ja aluekeskuksessa. Hän on kouluttanut henkilökuntaa eri vankiloissa restoratiivisia osastoja perustettaessa ja näin ollut jalkauttamassa työtettä henkilökunnan tietoisuuteen.

Vastauksista olikin pääteltävissä haasteen olevan jalkauttamisessa vankiloihin, koska henkilökunnan asenne on usein epäilevä restoratiivista työtettä kohtaan.

Vastauksissa ilmeni selkeästi suosituksen olevan restoratiivisen työotteen markkinoinnin vankiloihin olevan tarkoituksenmukaista aloittaa yhdellä osastolla, strukturoidusta ympäristöstä ja sen tuomien onnistumisien kautta jalkauttaa sitä koko vankilan tietoisuuteen. Omien havaintojeni perusteella henkilökunta tarvitseekin konkreettisia onnistumisen perusteita sekä aikaa sisäistää uutta työtettä.

Osastojen alkutaipaleella Konttila on ollut tiiviimmin mukana vetämässä ryhmiä vangeille ja kun on saatu restoratiivinen osasto hyvin pyörimään, hän on jäänyt enemmän

taka-alalle. Näin toimittiin Köyliön vankilan kohdalla myös, tosin koronapandemia vauhditti ryhmien kokoontumisrajoitteita ja näin Konttilan osallistuminen vankiryhmien vetämiseen loppui nopeasti.

Restoratiivista osastoa perustettaessa vankiloihin, käydään henkilökunnan ja vankien kanssa yksityiskohtaisesti restoratiivisuuden pelisäännöt, mitä käsite tarkoittaa konfliktien ratkaisussa, osaston käytännön toimijuudessa ja arjessa. On hyvä olla riittävästi kehittävää tekemistä, esim. työtoimintaa ja myös työpaikalla restoratiivisuuden arvot käytössä. Hyväksi on havaittu kuntouttava ohjelma sekä tarkka viikko-ohjelma, johon kootaan esitiedot viikon aikana tapahtuvasta ohjelmasta. Merkityksellisyys ja hyvän restoratiivisuuden onnistumisen edellytys kävi selkeästi vastauksissa ilmi, että päihdeettömyys ja päihdetestaus olivat osa kokonaisuutta.

Kurinpidollisissa käsitteissä halutaan tarkentaa keskustelun merkitystä sekä vastuunkantoa omista teoista sekä painottaa, että keskustelu ei ole ainoa kurinpito, jos rikkeitä osastolla ilmenee. Keskustelun lisäksi on aina vankilan perinteinen kurinpito, koska ollaan vankilan konseptin sisäpuolella. Restoratiivisilla osastoilla vähenee kurinpidolliset merkinnät huomattavasti verraten tavallisilla osastoilla samoihin vastaaviin lukuihin.

Haastattelun vastauksista kävi ilmi, että restoratiivista osastoa tai työotteen jalkauttamista ei voi määrätä vankiloihin ilman johtajan vankkaa tukea sekä tarvittavaa esimiesten tietotaitoa restoratiivisuutta kohtaan. Kiinnostuksen restoratiiviseen työotteeseen olisi siis hyvä tulla vankilan sisältäpäin ja silloin siihen olisi helpompi sitouttaa henkilökunta ja vangit.

6 KÖYLIÖN VANKILAN HENKILÖKUNNAN KOKEMUKSET

6.1 Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston perustaminen

Henkilöstön haastatteluiden tulosten perusteella Köyliön restoratiivisen naisosaston toteutus lähes kaikkien vastaajien kesken todettiin perustamisen olleen liian nopealla aikataululla. Henkilökunnalle ei jäänyt tarpeeksi aikaa tehdä ennakkosuunnitelmia osastolle, joka vaikeutti osaston toiminnan alkamista.

”(...) ensin pohdittiin tuleeko naisosasto vai ei ja sitten ilmoitettiin, että on kaksi viikkoa aikaa perustaa osasto ja saada valmiiksi käytännön esivalmistelut.”

Olisi toivottu, että olisi saatu apua perustamisvaiheeseen osaavalta henkilökunnalta enemmän sekä riittävä ajanjakso toteutusten suunnitelmin viemiseen käytäntöön.

Henkilökunta ei kokenut saavansa perehdytystä aiheeseen, osasto henkilöityi muutamaankin henkilökunnan jäseneseen. Osastolta puuttuivat selkeä päiväjärjestys, jaksotus, säännöt ja ohjelma, jotka olivat osaston asiallisen toiminnan sujuvuuden kannalta olennaisia asioita. Osastolla ei ollut yhteneväisiä tavoitteita tai ne olivat epämääräisiä.

Henkilökunta oli yksimielinen siitä, että osasto oli aivan raakile vielä siinä vaiheessa, kun jo naisvangit siirtyivät muista vankiloista Köyliön osastolle. Olisi toivottu myös koulutusta nais erityisyydestä koko vankilan henkilökunnalle, koska monen vastaajan arvio oli, ettei sitä tunnettu tarpeeksi Köyliön vankilassa.

”(...) nais erityisyys jäi epäselväksi vähän kaikille, se sekoittui restoratiivisuuden kanssa, ei oikein ollut tietoa miten ne erotetaan toisistaan, joten ei myöskään osattu toimia osastolla”

Vastauksista kävi yhteneväisesti ilmi, että olisi ollut toivottavaa saada enemmän koulutusta ja perehdytystä restoratiivisuuden aiheeseen. Koko henkilökunnalle oli järjestetty yksi koulutustilaisuus Köyliön vankilan vankien ruokasalissa, kestoltaan puolitoista tuntia, Arja Konttilan vetämänä. Monet vastaajat kokivat tämän perehdytyksen olleen riittämätön ja olisivat toivoneet koulutusta huomattavasti lisää aiheeseen.

”(...) yksi tilaisuus järjestettiin henkilökunnalla, mistä ei jäänyt mitään mieleen, en edes muista mitä siellä oli, ei ainakaan koulutusta, tai siis mitään konkreettista opastusta”

Vastauksissa kävi ilmi kautta linjan, että Köyliön henkilökunta vastusti restoratiivisen naisosaston perustamista, osittain koulutuksen puutteen, tietämättömyyden ja selkeiden ohjeiden puutteen vuoksi. Osa vastaajista koki vastustuksen nousevan siitä, koska ei osattu toimia ko. osastolla. Tuli myös ilmi yksittäinen vastaus, että vastustus oli eräänlaista yhteisön tuomaa, mikä levisi koko henkilökunnan keskuudessa.

”(...) liian paljon muutosta, liian nopeasti: osaston toiminta uudistui kerralla naisosastoksi, minkälainen ei ollut aikaisemmin ollut ja siihen kylläkin restoratiivisuus, ei vaan pysynyt henkilökunta perässä ”

Haastatteluiden vastauksissa oli pääteltävissä, että naisvankien saapuessa Köyliöön, he eivät tienneet restoratiivisesta osastosta oikein mitään, heitä ei haastateltu arviointikeskuksen toimesta heidän omasta motivaatiostaan tai asenteesta osastoa kohtaan. Kyselyn perusteella suurin osa haastateltavista kokivat, että vankien sijoittelu oli satumanvaraista ja siinä ei otettu tarpeeksi huomioon vangin omaa motiivia restoratiivisistä osastosta ja sen sääntöjä kohtaan, joka olisi ollut olennaisen tärkeä osaston toimivuuden kannalta. Naisvankeja sijoiteltiin myös yhdyskuntaseuraamustoimiston kautta suoraan siviilistä, yks-toimistoissa ei ollut tietoa, että näin ei olisi voinut toimia, koska vankien tarkempi valikoituminen osastolle olisi ollut ensiarvoisen tärkeää.

Restoratiivinen naisosasto oli tiivis yhteisö ja vaikka oli tarkoitus ainoastaan samojen henkilöiden työskennellä osastolla, ei se käytännössä toteutunut toivotun päämäärän mukaan. Vartioita kierrätettiin osastolla töissä, heillä ei välttämättä ollut tietoa tai taitoa siellä toimimiseen. Osastosta vastuussa oleva rikosseuraamusesimies työskenteli

vuorotyössä Köyliön vankilassa ja näin hän oli myös koko laitoksesta vastuussa työskennellessään, ei vain restoratiivisen osaston työt. Rikosseuraamusesimiehen työpanos ei kohdentunut tarpeeksi restoratiiviselle naisosastolle. Tämä kävi ilmi monessa haastattelussa ja vastaajista moni kertoi resurssien kohdentuneen liian vähän naisosastolle.

6.2 Restoratiivisen naisosaston säännöt

Haastatteluiden vastausten tulosten perusteella monille vastaajille oli jäänyt säännöt epäselviksi. Säännöt olivat laadittuna ja kirjallisena tiedossa, mutta niiden noudattaminen oli jäänyt epämääräiseksi henkilökunnalle ja vangeille.

Yhteneväisesti oltiin vastuksissa sitä mieltä, että osaston sääntöjä ei noudatettu tai noudatettiin vain osittain. Tuloksista kävi myös ilmi, että restoratiivisella naisosastolla oli aivan erityiset säännöt kuin muulla osalla vankilaa. Koettiin nais erityisyyden menevän kaiken edelle, tai sen varjolla tehtiin vastaajien mielestä vankilaan sopimattomia asioita.

”(...) tukan värjäminen ja kynsien lakkaaminen oli restoratiivisuutta.

”Hmm, epäselvää, siis mitä se oli?”

”(...) ai niin, ei ollut kurinpitoja, oli vaan keskusteluja. Hei, mitä, tämä on vankila..?”

Vastauksissa yli puolessa kävi ilmi restoratiivisella naisosastolla ei viety asioita kurinpitoon tai ainakin niistä merkintöjä tuli vähän. Kukaan ei tiennyt miten ne asiat käsiteltiin ja epäily osastoa kohtaan kasvoi. Vangit oppivat käyttämään asiaa hyväkseen, jopa ilmoittivat osalle henkilökuntaa, että täällä ei kurinpitoa ole, vaan asiat keskustellaan läpi. Osa vangeista oli vastausten mukaan melko manipuloivia ja restoratiivisten

hyvien oppien tarkoitus kääntyi negaation puolelle. Vankien sitoutuminen sääntöihin ja osaston toimintaan ei katsottu olevan korkeaa luokkaa.

Lisäksi vankilahenkilökunta kritisoi vastauksissaan, että restoratiivisen naisosaston säännöt eivät olleet tarpeeksi selkeitä, asiat olivat jotenkin mystisiä ja lähes kaikilla oli vastauksissa kokemus toiveesta avoimemman työskentelyn puolesta.

”(...) ajan myötä olisi pitänyt raportoida asioita läpinäkyvästi, vaikka olikin tiivis yhteisö, informointia osaston säännöistä enemmän, että ne olisi tullut tietoon kaikille”

Muutamissa vastauksien tuloksissa ilmaistiin sääntöjen olleen erilaiset naisvangeille ja miesvangeille. Naiset saivat pitää hallussa sellaisia asioita, mitä ei muilla osastoilla sallittu ja se tuotti muiden osastojen vangeissa tunteen epätasa-arvoisesta kohtelusta. Miesvangit kokivat jäävänsä naisvankien varjoon, koska naisille järjestettiin esim. ruokakursseja ja muuta ohjelmaa prosentuaalisesti paljon enemmän kuin miesvangeille. Yksittäisessä vastauksessa arvosteltiin naisien saamia tavaroita haltuun, mitä miesvangit eivät saaneet.

Vastauksista oli helposti havaittavissa, että osaston sääntöjen ylläpitäminen ei toteutunut. Tällä haastateltavat tarkoittivat seuraavaa: kun uusi vanki tuli osastolle, hänelle ei tarkkaan käyty sääntöjä läpi, niin että olisi ollut selvää mitä restoratiivisuus tarkoittaa. Varsinkin kun ryhmiä ei enää koronapandemian vuoksi järjestetty, jäi sääntöjen läpikäyminen vähälle. Restoratiivisen naisosaston vankivaihtuvuus oli suuri ja siksi sääntöjen läpikäyminen ja ylläpitäminen olisi ollut tärkeää.

Vastauksien tuloksista ilmeni, että restoratiivisen naisosaston ryhmin toteutus loppui melko nopeasti koronapandemian vuoksi. Ryhmien kokoontuminen koettiin vastaus-ten perusteella hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Ryhmien koko koettiin ainoastaan liian suureksi, koska naisia oli kymmenen. Parempi ryhmäkoko olisi ollut 6-8 henkilöä. Samalla koettiin naisilla olleen liian vähän toimintaa tai se ei kohdentunut naisille tasaisesti. Osa kävi työtoiminnassa ja osa opiskeli. Mutta, olisi koettu tarpeelliseksi esim. pidempiaikaisen motivoivan ohjelman vetäminen, joka olisi ollut kestoaltaan 3-4kk,

koska osastolle olisi tullut hyvä rytmitys myös vankien läsnäolon kaavassa. Tämä koettiin hyväksi yksittäisten vastauksien tuloksien mukaan.

6.3 Restoratiivisen naisosaston käytännön toteutus

Haastattelun vastauksissa oltiin lähes yksimielisiä, että restoratiivinen naisosasto oli kovin työläs, siellä ei ollut resursseja riittävästi tai sitä ei ollut kohdennettu oikein. Ne, jotka siellä työskentelivät, olivat täystyöllistettyjä ja lähes uupuneita työtaakan alla.

”(...) perustyömäärä naisvangeilla oli niin hirvittävä, että esim. ransu-työskentelyyn ei oikein ollut aikaa, tuntui että mihinkään syvällisiin asioihin ei ehtinyt naisten kanssa perehtyä”

Lisäksi koettiin vastausten mukaan naisvankien osastokäyttäytyminen huonona ja että heitä ei häädetty osastolta minnekään tämän takia, koska Köyliön vankilassa ei ollut heille mitään toista paikkaa. Tarvittiin suuri rikkomus (väkivalta yms.) ennen kuin heille koitui siitä kurinpitoseuraamuksia, eli esim. siirrettiin turvallisuustasoltaan korkeamman luokan vankilaan. Naisvangeilla oli tästä itsellään erikoinen uskomus, että he selviävät lähes kaikesta puhumalla tai anteeksi pyytämällä. Tähän koettiin olevan syynä laaja skaala vankiaineuksessa, joka oli elinkautisvangista sakkovankeihin.

Muutamista vastausten tuloksista tuli esiin, että konfliktien syntyessä, ei ollut aikaa ottaa asioita puheeksi, oli niin paljon perustehtävää, jotka täytyi kuitenkin hoitaa. Konfliktien käsitteleminen siirtyi resurssipulan vuoksi, mikä vesitti hyvän tarkoituksen asioiden käsittelyssä. Koettiin osaston tilat liian ahtaiksi, ei ollut oleskelutilaa, minne mennä ristiriitoja käsittelemään ja osa koki muiden läsnäolon kiusalliseksi. Eteenä keskusteluille oli myös osalla naisvankeja haluttomuus selvittää asioita keskustelemalla tai varsinkin haluttomuus ilmaantui, jos konfliktin ja käsittelyn välillä oli useita päiviä, ennen kuin oli aikaa tai osaavaa henkilökuntaa paikalla.

Suurimpana ja yhteneväisempänä vastauksen tuloksena koettiin ongelmalliseksi puutteelliset tilat osastolla. Puuttui kunnan keittiö, (oli keittosyvennys) olohuone ja ryhmätila sekä henkilökunnan oma työhuone, joka olisi mahdollistanut henkilökunnan olevan paikalla osastolla koko ajan tai ainakin virka-ajan. Osassa vastauksissa arvioitiinkin, jos henkilökunta olisi ollut saatavilla helposti koko ajan, olisiko asiat tasaantuneet, ettei henkilökunnalla olisi ollut sellainen olo mennessään restoratiiviselle naisosastolle, että kaikki vangit hyökkäsivät omien asioidensa ja kysymystensä kanssa yhtä aikaa työntekijän ympärille. Tästä koettiin lähes ahdistusta etenkin niiden työntekijöiden keskuudessa, jotka työskentelivät restoratiivisella naisosastolla vain satunnaisesti.

”(...) sinne ostolle oli haastavaa mennä, koko osaston vangit heti kimpussa, hyvä kun sieltä pois pääsi, heillä oli niin paljon asioita hoidettavana”

Enemmistön vastauksien tuloksista selkeästi oli pääteltävissä, miten haastava tilanne restoratiivisen naisosaston toteuttaminen oli käytännössä koko henkilökunnalle. Oli monia vaiheita, uusi johtaja sekä paljon uusia muutoksia. Koettiin restoratiivisen naisosaston ja muun vankilan henkilökunnan välillä olleen muurin, joka oli vaikea ylittää.

Vastauksista selkeästi tuli esille muutosvastarinta uusien muutosten edessä. Oltiin lähes yksimielisiä siitä, että restoratiivisen naisosaston määräaikaisuus vaikutti toimintaan ja sen kehittämiseen sekä varsinkin osaston toiminnan viimeiset kaksi kuukautta, kun jo tiedettiin naisten lähtevän, oli haasteellisia. Tämän aiheutti naisvankien epätoisuus tulevasta, joka toi turvattomuutta sekä ylimääräistä kaaosta osastolle.

Vastauksien yhteneväisin tulos tuli ehdottomasti restoratiivisen naisosaston päihteettömyyden puuttumisen vaatimus. Osastolla ei vaadittu päihteettömyssitoutumusta ja tämä toi haasteita päihdetestaukseen. Suljetussa vankilassa ei voi vaatia testausta, jos vanki ei ole kahden työntekijän havainnoinnin perusteella päihtyneen oloinen. Restoratiivisen osaston naisvangit eivät olleet sitoutuneet päihteettömyyteen, joka taas tuotti

puutetta joidenkin vankien asenteseen päihteitä kohtaan. Naisvangit ikään kuin tiesivät, että heitä ei helpolla testattu ja mahdollisti päihteiden käyttöä osastolla.

6.4 Restoratiivisen työotteen jalkautuminen Köyliön vankilaan

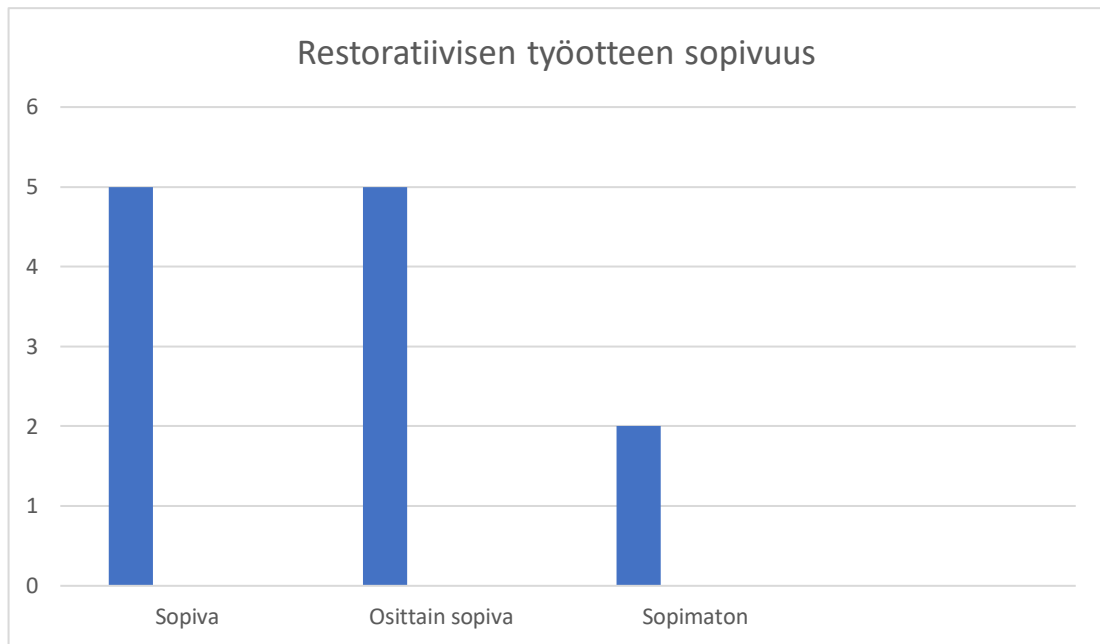
6.4.1 Asenne restoratiivista työotetta kohtaan

Haastateltavien vastauksien tulokset restoratiivisen työotteen sopivuuteen vankilan olosuhteisiin Köyliön vankilassa:

- sopiva työote vankilaan
- osittain käytettynä sopiva työote
- sopimaton vankilaan

Kaavio havainnollistaa vastaajien mielipiteen työotteen toimivuuden arvioinnista vankilaolosuhteissa.

Kaavio 2: Restoratiivisen työotteen sopivuus

Vastauksien tuloksissa restoratiivisen työotteen käyttöönottoa vankilan olosuhteisiin piti sopivana viisi kahdestatoista ja osittain sopivana viisi kahdestatoista. Kaksi kahdestatoista piti restoratiivista työotetta vankilan olosuhteisiin sopimattomana.

”(...) henkilökunta voi toimia tämän aatteen mukaan, mutta vangilla on vastuu muutoksesta itsellään, jos yhteiskunta on epäonnistunut kaikissa instansseissa avun tarjoajina tai muutoksen vahvistavassa työssä, ei vankilan henkilökunta ihan ihmeitä pysty tekemään.”

Kaikkiaan kahdestatoista vastaajasta kymmenen piti työotetta hyvänä vankilan olosuhteisiin tai osittain hyvänä. Viisi vastaajista piti restoratiivista työotetta erittäin sopivana ja viisi osittain sopivan, tietyin ehdoin. Näissä vastuksissa oli pääteltävissä myönteinen suhtautuminen työotteeseen vankilan työympäristöön.

Osittain sopivana pitävien vastauksista oli todettavissa positiivinen suhtautuminen työotteeseen, mutta ajatus rajata restoratiivinen työote vain motivoituneille, muutokseen itse tähtääville vangeille. Monen vastauksista tuli selvästi esiin restoratiivisen työotteen rajaaminen tietylle osastolle vankilassa ja pähteettömyyden ehdoton edellytys ko. osastolle.

Monissa vastuksissa myös peräänkuulutettiin työotteen onnistumisen edellytyksenä vankilan henkilökunnan asenteen oikeellisuuden sitä kohtaan.

Restoratiivinen työote oli lähes kaikkien vastausten valossa sopiva vankilaan, koska arvot ovat oikeita: korjaava/sovitteleva asenne hyvän vuorovaikutuksen ihanteellinen pohja, otetaan huomioon kaikkien osapuolten näkemykset ja tarpeet sekä työskennellään syyllistämättä, kannustaen vastuunkantoon. Oikein tehtynä eheyttävää, kuntouttavaa ja muutokseen tähtäävää. Työotteella koettiin olevan vangille suuri mahdollisuus keskittyä itsensä kasvamiseen ja kehittymiseen konfliktien ratkaisussa. Koettiin varsinkin pienemmissä konfliktitilanteissa tarpeelliseksi tavaksi toimia, varsinkin kun monet tilanteet ovat osapuolten kesken väärinymmärryksiä ja vastapuolten olettamuksia. Eriävä mielipide oli, että konfliktitilanteet on vaikea käsitellä vankilassa oikein, koska kaikki vangit eivät halua ottaa vastuuta tekemisistään tai edes koko elämästään.

Henkilökunnan vastausten tuloksista perusteella jalkauttaminen Köyliön koko vankilaan ei toteutunut kovinkaan hyvin ja tämä tulos oli yksimielinen kaikkien vastaajien kesken. Haasteiksi koettiin liian vähäinen tiedonkulku restoratiivisen osaston ja muun vankilan henkilökunnan välillä. Ei tiedetty kuuluuko restoratiivinen työote edes koko vankilalle vai pidetäänkö se vain pienessä piirissä osastolla työskentelevien kesken. Vastausten tulosten perusteella monelle oli jäänyt mielikuva, että restoratiivisuus haluttiin rajata restoratiivisen naisosaston ydinporukan kesken. Olisi toivottu enemmän avointa toimintaa, tiedonkulun parantamista sekä tiimityöskentelyn kehittämistä.

Vastausten tulosten perusteella todettiin, että rikosseuraamusesimiehet eivät olleet kiinnostuneita vastuu rikosseuraamusesimiestä lukuun ottamatta tai he eivät ehtineet perehtymään osaston toimintakulttuuriin.

”Muut rikosseuraamusesimiehet eivät halunneet tulla mukaan restoratiivisen naisosaston kokeiluun, oliko siinä heille liikaa työtä, kaiken muun työn lisäksi, vai ei vaan halunneet tai olleet kiinnostuneita osaston onnistumisesta.”

6.4.2 Tiedonkulun toteutus Köyliön vankilan restoratiivisuuden osalta

Osassa vastausten tuloksissa tiedonkulun osalta todettiin, että se ei kulkenut restoratiivisella naisosastolla edes siellä työskentelevien työntekijöiden välillä. Kaikki tekivät vuorotyötä ja vapaapäivien aikana tapahtuneiden tapahtumien asioista ei tiedotettu yhteisesti millään foorumilla.

”(...) työntekijät eivät tienneet mitään tilannetietoja esim. oman vapaapäivän aikana tapahtuneista konflikteista tai oliko asioita käsitelty ja mihin lopputulokseen oli päästy.”

Osassa vastauksien tuloksissa oli selkeästi arvostelu tiedonkulun riittämättömyyttä esim. restoratiivisen naisosaston henkilökunnan vaihdoksessa. Ei kerrottu perusteluita asioille, jatkettiin toimintaa ilman informaatiota ja kaikille työntekijöille, jotka osastolla työskentelivät sekä koko henkilökunnalla jäi vaihdoksesta epämääräinen kuva. Epämääräisyydet ruokkivat huhuja ja sitä kautta vääränlaisen tiedon leviämistä. Tämä todettiin yksittäisessä vastauksessa ko. aiheeseen.

Vastauksissa lähes yhteneväisesti todettiin, että yksi koulutustilaisuus restoratiivisesta työotteesta ei ollut riittävä. Määritelmä restoratiivisesta työotteesta olisi pitänyt aukaista tarkemmin ja koulutettava henkilökuntaa laajemmin. Todettiin, että koronapandemian aiheuttaman epävarmuuden ja siitä johtuneiden rajoitusten vuoksi tilanne oli haastava. Kaikki ikään kuin pysähtyi, myös restoratiivisen työotteen jalkauttaminen Köyliön vankilaan. Osassa vastauksissa todettiin, että koulutuksia ja perehdyttämistä piti tulla lisää, mutta tämä ei ehtinyt toteutumaan.

Osaltaan koettiin johtajan vaihtumisen olleen suuri tekijä myös restoratiivisen työotteen jalkauttamisen haasteissa. Henkilökunta oli suurelta osin vastauksissaan sitä mieltä, että jalkauttaminen loppui, koska siihen ei ollut enää johdon tukea, mikä olisi ajanut asiaa eteenpäin. Jalkauttaminen oli ollut hyvänä tarkoituksena restoratiivista osastoa perustettaessa, siitä oli koulutuksessa maininta ja koettiin käytännön yhteiskunnan tilanteen sekä johdon riittävän tuen puutteen estäneen sen toteutumisen.

6.5 Köyliön vankilan restoratiivisen osaston kehittämistarpeet

Opinnäytetyön haastattelujen tuloksista nousi esiin myös kehittämisideoita. Yksimielisesti vastausten tuloksissa oli pääteltävissä restoratiivisen työotteen onnistumisen edellytyksenä saada henkilökunta ensin sitoutumaan työotteeseen hyvien koulutusten avulla riittävän pitkällä aikavälillä. Koulutuksissa kaivattiin syventävämpää otetta ja asioihin enemmän perehtymistä sekä pitkäjänteisyyttä.

Tarvitaan henkilökunnalla oikea asenne ja riittävä aika restoratiivisen työotteen sisäistämiseen. Restoratiivisen työotteen sisäistäminen tarvitsee empatiakykyä, tahdonvoimaa muutoksessa omaa työskentelyasennetta kohtaan.

Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston toimintaan liittyvät kehitysideoita vastausten perusteella olivat sopivien tilojen valinta, päihteettömyyden edellytys, osastolla selkeä jaksotus vankisijoitteluun, vankiaineksen tarkka valinta, riittävä resurssointi kehittämiseen, ei vain osaston pyörittämiseen sekä informaation jakaminen ja tiedonkulun kehittäminen.

Tärkeäksi koettiin vankien saavuttama oikealainen tieto osastosta ennen tuloa vankilaan ja vaatimus sitoutua sääntöihin. Jokaiselle uudelle vangille käydä läpi kurinpitotoasiat, konfliktien käsittely, säännöt ja päiväjärjestys. Selkeyttää liikkuminen yhteisessä nais- ja miesvankien yhteisössä. Tärkeäksi koettiin ryhmätoiminnan kehittäminen, joka vahvistaisi yhteisöllisyyttä osastolla sekä saada siihen tarvittavat resurssit, että sen voisi toteuttaa.

Osastosta vastuussa olevan rikosseuraamusmiehen työskentely päivävuoressa ja työpanoksen kohdentuminen vain osastolle. Oma henkilökunta osastolle, johon kuuluisi vartijat, ohjaajat, erityisohjaajat ja heitä myös riittävästi, huomioiden mahdolliset poissaolot.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia restoratiivisen työotteen jalkautumista Köyliön vankilan olosuhteisiin, asennetta työotteen käyttöönotolle, Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston kokeilun onnistumisia sekä haasteita perustamisvaiheessa, käytännön arjessa ja sääntöjen toteutumisessa. Tavoitteena oli myös tarkastella opinnäytetyön tutkimuksessa muiden vankiloiden kokemuksia vastaavista osastoista ja peilata niitä Köyliön restoratiivisen osaston kokeiluun.

Halusin saada tutkimuksen tuloksena tietoa kokemuksista ja mielipiteistä henkilökunnan näkökulmasta, etenkin kehitysideoiden ja itse kehittämisen osalta. Tässä osiossa pohdin ensin johtopäätöksiä tutkimuksen tulosten vastauksista, sen jälkeen kehittämisehdotuksia Köyliön vankilan osalta sekä laajemmin Suomen vankiloiden osalta ja viimeisenä pohdin opinnäytetyön merkitystä ammatillisen kehittymisen kannalta.

Johtopäätökset tutkimuksen tuloksista peilataan jo olemassa olevaan teoriaan ja olemassa oleviin tutkittuihin tuloksiin.

7.1 Yleiset johtopäätökset restoratiivisesta toiminnasta vankiloissa

Yleisesti vastauksissa todettiin restoratiivisen työotteen sopivan hyvin vankiloiden kulttuuriin ja moraaliin. Kuitenkin tämä vaatii vankilan henkilökunnan oikeanlaista asennetta ja johtajien sekä esimiesten osaamista ja tukea. Henkilökunnan koulutukseen tulisi saada riittävästi aikaa ja resursseja, jotta restoratiivisuuden periaatteet olisivat kaikille selkeät.

Monissa vastauksissa kävi selkeästi ilmi, että yhden restoratiivisen osaston toiminta vankilan sisällä on ollut toimiva ja hyvä käytäntö (Konttila 2021).

Huomioitavaa olikin, että osastojen tarkat valintakriteerit vankien valintaan olivat osastojen onnistumisen kannalta tärkeitä. Vankien muutosmotivaatio, oma asenne ja tätä kautta käyttäytyminen luovat pohjan restoratiivisen osaston oikealaiselle toiminnalle. Muutosmotivaation olemassaolo yksilössä jo valmiiksi tuovat pohjaa

restoratiiviselle toimijuudelle eli kunnioittavaan sekä turvalliseen ilmapiiriin, toisten huomioon ottamiseen, keskusteluyhteyteen, osallistumiseen ja mukavaan ympäristöön (Pehrman 2011, 32).

Osastoilla on ymmärretty yhteisöllisyyden tärkeä merkitys, jos vangit vaihtuvat kesken suunnitellun osastolla sijoittumisen ajanjaksoa, ryhmään ei oteta uusia vankeja kesken kaiken, jotta se ei vaikuttaisi ryhmädynamiikkaan haitallisesti.

Restoratiivisen työotteen kulmakiviä on, että ei painoteta rangaistuksen merkitystä vaan uskotaan yhteisymmärrykseen, kasvun ja oppimisen voimaan. Konfliktien käsittelyssä kohdataan kasvokkain ja näin tarjoutuu mahdollisuus ottaa vastuu tilanteesta sekä korjata ja palauttaa tilanne ennalleen. (Pehrman 2011, 32.) Vankiloiden osastoille on havaittu hyväksi pienien konfliktien käsittely keskustelemalla, ottamalla vastuuta omista tekemisistään, jolloin tekijälle annetaan mahdollisuus korjata vahingot sekä ottaa rakentava rooli (Eloheimo 2002).

Tähän rinnalle on vankilaympäristö huomioon ottaen myös tarvittu perinteinen vankiloiden kurinpitojärjestelmä taustalle. Siihen on laadittu eri vankiloiden osastoilla tarkat säännöt, mitä kurinpitoja seuraa mistäkin rikkomuksesta. Mikä katsotaan pieneksi ja mikä vakavaksi rikkeeksi. Tämä kurinpito järjestelmä toimii kuten muillakin osastoilla vankiloissa.

Restoratiivisen oikeuden mukaan rankaiseminen on eettisesti ongelmallista, koska se lisää kärsimysten määrää maailmassa (Eloheimo 2002)., mutta tähän ei aivan vankiloissa päästä, koska jos ei ole tiettyjä reunaehtoja kurinpidollisesti, vangit voivat käyttää asian väärin hyväkseen. Heillä voi olla kuvitelma, että kaikki rikkeet saa anteeksi vain pyytämällä tai keskustelemalla. Heille ei voi antaa mahdollisuutta restoratiivisen työotteen väärinkäyttöön.

Tämä tuottaakin vastauksen tutkimusongelmaan eli onko restoratiivinen toiminta mahdollista vankilassa ja millä ehdoilla. Edellä on mainittu suurin eroavaisuus vankilakonseptissa restoratiivisen oikeuden periaatteiden vastaisesta toiminnasta, koska on havaittu hyväksi yhdistää perinteinen kurinpito ja restoratiivinen sovittelu rikkeissä. Tämä on perusteltua vankilassa ja hyväksi havaittu käytäntö, jota noudatetaan kaikilla restoratiivisilla osastoilla Suomen vankiloissa.

Kuitenkin kaikki rikkeet: isommat ja pienemmät keskustellaan aina osapuolten ja ulkopuolisen sovittelijan kesken, joka kuuluu osaavaan henkilökuntaan. Sovittelu tuo aina lisäarvoa konfliktitilanteissa, ja näin välttyään syrjäyttämiseltä tai uhmakkaalta vastareaktiolta, johon kuuluu usein koston elementtejä, jonka rikoskontrolli usein aiheuttaa. (Eloheimo 2002.) Kostamisajattelun väheneminen on todettu osastoilla tuovan lisää turvallisuuden tunnetta ja johtavan kurinpidollisten käsittelyjen vähenemiseen. Sovittelut kaikissa rikkeissä on todettu täydentävän ja tehostavan mahdollista kurinpitorangaistusta.

Restoratiivisten osastojen toiminta eri vankiloissa on vastausten perusteella todettu tarvitsevan lisäresursseja enemmän kuin muut osastot. Rauhalliseen konfliktien sovitteluun tarvitaan henkilökuntaa riittävästi, koska sovitteluita ei voi siirtää, niitä ei ole tarkoituksenmukaista sovittaa enää myöhemmin, vaan tehokkainta sovittelu on välittömästi konfliktin tullessa ilmi. Lisäresursseja tarvitaan myös perusteelliseen osaston perustamiseen, ryhmätoiminnan ja kuntouttavan ohjelman vetämiseen, yhteisöllisyyden rakentamiseen, restoratiivisen osaston arvojen ylläpitämiseen ja jatkuvaan restoratiivisen arvojen perehdyttämiseen uusille vangeille. Hyödylliseksi on koettu myös uhrien lähiomaisten vierailut vankiloissa, jolloin vangit saavat paljon uuden näkökulman tuomaa empatiaa tekijän näkökulmaansa. Tämä vaatii oikeanlaista ja riittävää resurssia käytännön toteutukseen.

7.2 Johtopäätökset Köyliön vankilan restoratiivisesta toiminnan kehittämistarpeista

Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston kokeilun koettiin olevan vastausten tulosten perusteella haastava nopean aikataulun, monien muutosten, henkilökunnan epäilevän asenteen, riittämättömän resurssoinnin sekä määräaikaisuuden vuoksi. Köyliön vankilan henkilökunta ei kokenut saavansa tarpeeksi perehdytystä, jotta restoratiivisuuden periaatteet olisivat jalkautuneet laajemmin henkilökunnan käyttöön. Joten

näihin asioihin olisi kiinnitettävä huomiota uusia restoratiivisia osastoja perustettaessa vankiloihin.

Koettiin myös nais erityisyyden jääneen epäselväksi sekä selvää koulutuksen puutetta asiaan ja tämä tietämättömyys tuotti nais erityisyyttä kohtaan vastustusta. Koettiin myös tulevan liian paljon muutoksia kerralla, naisvankien lisäksi myös restoratiiviseen osasto oli käsitteenäkin melko vieras. Perehdyttämisen ja koulutuksen puutteen vuoksi oman havaintoni perusteella sitoutuminen restoratiivisen työtteen jalkauttamiseen oli puutteellinen, vaikka asenne restoratiivista työtettä kohtaan oli vastausten perusteella positiivinen.

Suomen vankiloissa, joissa restoratiivisia osastoja on toiminnassa, ei ole koettu jalkauttamisen koko vankilaan olevan kovinkaan vakaata. Osastoilla työskentelevät henkilöt työskentelevät restoratiivisen työtteen mukaan, mutta muilla osastoilla ei välttämättä ole tietoa työtteen yksityiskohtaisista periaatteista (Konttila 2021). Tämä samantyyppinen ilmiö toteutui Köyliön vankilassa.

Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston käytännön toteutus jäi osittain puutteelliseksi. Resurssipulan ja osaavan henkilökunnan tuen puutteen (tällä tarkoitan kokemuksen perustuvaa osaamista restoratiivisuudesta) vuoksi perustaminen ei ollut perusteellista, eikä siihen ehditty tarpeeksi panostamaan. Vaikka oli olemassa päiväjärjestys ja viikko-ohjelma toimintaan sijoittamattomille, sitä ei kaikin osin noudatettu. Puuttui kuntouttava ohjelma, joka olisi ollut kaikkien ohjelmassa.

Osaston jaksotus koskien vankien sijoittelua esim. kolmen kuukauden Kalterit taakse ohjelman ajaksi, joka todettu ehdottoman hyväksi Kylmäkosken vankilassa, tai Riihimäen vankilassa jaksotus kuuden kuukauden omaohjelman mukaan, puuttui Köyliöstä. (Alakruuvi 2021; Konttila 2021.)

Restoratiivisten osastojen edellytyksenä koetaan yleisesti ohjelman tarkoituksenmukaisuus ja näin jatkossakin niiden käyttö on perusteltua.

Vastausten yhteneväinen tulos päihitteettömyyden vaatimuksesta on ollut Köyliön vankilan henkilökunnan ja muiden vankiloiden restoratiivisten osastojen henkilökuntien kanssa samanlainen. Restoratiivisten osastojen onnistuminen edellyttää

päihitteettömyyttä, sen vaivatonta testausta ja tukea päihitteettömyyden ylläpitämiseen (Wuolle 2021).

Voidaan päätellä, päihitteettömyyden edellytyksen olevan jatkossakin tärkeä restoratiivisten osastojen onnistuneessa toiminnassa.

Köyliön vankilan restoratiiviselle naisosastolle sijoitetulle vangeille ei järjestetty haastattelua ja näin ollen vangit valikoituivat muiden asioiden kuin motivaation, muutoshalukkuuden tai päihitteettömyyden edellytysten perusteella. Tämä käytäntö poikkeaa suuresti muiden Suomessa toimivien vankiloiden restoratiivisten osastojen kanssa ja koettiin Köyliön vankilan henkilökunnan keskuudessa puutteelliseksi (Wuolle 2021.) Omien havaintojeni ja vastausten tulosten perusteella huomaan, että osaston onnistumismahdollisuudet olisivat olleet paremmat, jos sijoitteluun olisi enemmän käytetty harkintaa. Jatkossa on hyvä kiinnittää huomiota erityisen tarkasti sijoitteluun ja vankien valintaan ko. osastoille.

Tämä vaikutti suoraan ilmeisemmin myös vankivaihtuvuuteen, joka oli korkeaa, sekä yhteisöllisyyden rikkonaisuuteen restoratiivisella naisosastolla. Vankien vaihtuessa nopealla aikautululla teki myös aikaa vieväksi restoratiivisuuden periaatteiden avaaminen vangeille, kun he tulivat Köyliön vankilaan, joka ei aina toteutunut ja näin jäi epäselväksi vangeille.

Restoratiivisella naisosastolla koettiin henkilökunnan mukaan olleen liian vähän ohjelmaa, ei ollut kuntouttavaa pitkäkestoista ohjelmaa ja ryhmien toteutus loppui lyhyeen koronapandemian vuoksi. Työtoiminta ja opiskelu koettiin positiiviseksi, mutta yhteisöllisyyden ja restoratiivisten arvojen ylläpitäminen jäi vähäiseksi. Kylmäkosken vankilassa on vankien kokemusten mukaan koettu erittäin tärkeäksi Kalterit taakse ohjelma, joka monipuolisuutensa ansiosta auttaa muutosprosessissa merkittävästi. (Wuolle 2021.)

Riihimäen vankilassa on pitkäkestoinen OMA- ohjelma todettu hyväksi vankien sekä henkilökunnan kokemana (Alakruuvi 2021).

Näiden tulosten valossa voidaan päätellä, että hyväksi havaittu ohjelma on restoratiivisen osaston keskiössä ja tuo siihen tarvittavaa rytmitystä sekä kuntouttavaa sisältöä.

Osasto oli tiloiltaan puutteellinen restoratiivisen naisosaston toimimiseen. Eroa muiden vankiloiden toimintaan oli tärkein eroavaisuus henkilökunnan huoneen puuttuminen osastolla. Osastolla ei voinut käytännön syistä olla henkilökunta jatkuvasti paikalla, koska ei ollut siihen mahdollisuutta ja tämä taas turhautti vankeja, koska he joutuivat asioiden hoitamiseen käyttämään puhelinta ja pyytämään apua.

Osaston toimivuuden kannalta olisi ollut olennaista, että osastolta olisi löytnyt ryhmätila, yksilövastaanotoille huone, oleskelutila sekä keittiö. Asianmukaiset tilat olisivat luoneet miellyttävän ympäristön ja olisi oleellisesti parantanut viihtyvyyttä. Ns. restoratiivinen ympäristösuunnittelu vankilaolosuhteissa ei välttämättä voi toteutua, mutta viihtyvyyttä voi parantaa kaikilla mahdollisilla keinoilla mitä on käytettävissä (Pehrman 2021, 34).

Restoratiivisia osastoja suunniteltaessa, on pyrittävä huolellisiin tilaratkaisuihin, jotta onnistumisen edellytykset täyttyvät.

Köyliön vankilan restoratiivisella naisosastolla kurinpidon tavoite oli konfliktien käsitteleminen keskustellen. Tämän ansiosta ei kurinpitomerkintöjä tai ilmoituksia niistä paljon tullut. Tämä oli ihanteellinen tavoite, mutta se ei välttämättä toteutunut.

Keskustelun rinnalle olisi hyvä ottaa perinteinen kurinpitojärjestelmä, joka on yleisesti muissa vankiloissa käytössä. Haastattelujen tulosten mukaan kurinpitoja on muissakin vankiloissa siitä huolimatta hyvin vähän. Se antaa rajan, että vangit eivät käytä restoratiivisuuden arvoja hyväkseen negatiivisesti ja tietävät mitä sanktioita asioista seuraa. Tämä on restoratiivisuuden periaatteita vastaan, mutta tämä on todettu välttämättömäksi vankiloissa.

Haastetta toivat ahtaat tilat, konfliktien käsittely pienellä osastolla ei ollut toivottavan rauhallista, jonka vuoksi ne monta kertaa siirtyivät parempaa aikaa ja oikeaa henkilökunnan jäsentä odottamaan. Voidaankin päätellä vastauksiin perustuvaan tietoon, että kurinpito on ilmeisemmin syytä pitää vankiloissa osittain restoratiivisena ja osittain perinteisenä vankilan oman kulttuurin mukaan.

Köyliön vankilassa oli haasteellista vakavien rikkeiden tapahtuessa, että naisvangeilla ei ollut tavallista osastoa mihin heidät olisi voinut siirtää saman vankilan sisällä, vaan

heidät oli sijoitettava kokonaan toiseen vankilaan. Tässä voidaankin pohtia, onko liian paljon haasteita yhden naisosaston ylläpitäminen, miehille tarkoitettussa vankilassa.

7.3 Kehittämisehdotukset

Opinnäytetyön vastausten tutkimusten mukaan restoratiivinen työote sopii vankiloihin tietyin ehdoin. Vankilan toimintakulttuuri antaa siihen erityisiä piirteitä ja nämä erityispiirteet huomioon ottaen vankilan sisällä toimiva, restoratiivinen strukturoitu yhden osaston kokonaisuus on ollut paras ratkaisu kokemusten mukaan. Erityispiirteillä tässä yhteydessä tarkoitan kurinpidolliset erityisyydet, jossa on käytössä restoratiiviset konfliktin käsittelyt keskustelemalla yhdistettynä perinteiseen vankilan kurinpitäjärjestelmään.

Omien havaintojeni perusteella ja tutkimustuloksiin viitaten (Sappinen 2018) vangit, jotka ovat olleet sijoitettuna restoratiivisille osastoille, ovat hyötäneet osastojen toiminnasta. Tämä antaa perustelun lisätä ja vakiinnuttaa restoratiivisen toiminnan ja osastojen perustamista Suomen vankiloihin.

Restoratiivisen työotteen jalkauttaminen kokonaisuin vankiloihin Suomessa, on koettu liian haastavaksi, sitä ei olla edes välttämättä suositeltu niissäkään vankiloissa missä on hyvät kokemukset yhden restoratiivisen osaston toiminnasta. On koettu, että vangin motivaation päihitteettömyyteen ja elämän muutokseen olevan ehdoton edellytys onnistuneisiin restoratiivisiin osastoihin. Kehittämisehdotuksena pidän olennaisena jatkaa tämän yhden restoratiivisen osaston kehitystä edelleen vankiloiden sisällä, mutta jalkauttamisesta koko vankilaan, jossa on restoratiivinen osasto on hyötynä muidenkin osaaminen kuin vain restoratiivisella osastolla työskentelevien. Tämä helpottaa sijaittamista ko. osastolla.

Restoratiivisia osastoja perustettaessa uusiin vankiloihin ja vankiloissa, joissa jo toimii restoratiivinen osasto, tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä keskenään ja ottaa huomioon perustusvaiheessa kaikki olennaiset onnistumisen edellytykset. Tämä yhteistyö tuottaisi toimivia uusia kokonaisuuksia jo perustusvaiheessa sekä tämä verkostoituminen tulisi aloittaa riittävän ajoissa osaston suunnittelun alkuvaiheessa.

Vankilan johtajien, esimiesten ja osastolla toimivien henkilökunnan jäsenten asenne ja sitä kautta toimiminen oikein on ehdoton edellytys restoratiivisen osaston onnistumiseen ja vankien saamaan hyötyyn. Asenteen oikeellisuuteen vaikuttaa oikealainen perehdytys ja kouluttaminen.

Hyvä yhteistyö ja asenteellisuus henkilökunnan kesken takaa hyvän informaation ja tiimityöskentelyn kaikkien osastolla toimivien kesken.

Restoratiivista osastoa perustettaessa olisi tärkeää ottaa huomioon riittävä resurssointi ja sen kohdentuminen osastolle myös käytännössä. Tämän toteutumisen edellytys on esimiesten ja johdon tuki, jotka pystyvät resurssit suuntaamaan oikein. Resurssoinnissa tulisi ehdottomasti ottaa huomioon perustusvaihe, koska hyvin suunniteltu tuottaa toimivan kokonaisuuden. Mutta ilman siihen huomioitua tarvittavaa aikaa suunnitella, ei päästä toivottuun lopputulokseen. Perehdytyksessä tulisi käyttää riittävästi kirjallista materiaalia, koska se helpottaa sisäistämistä uuden työotteen käyttöönotossa.

Ulkopuoliset ryhmänvetäjät on koettu tutkimusten valossa hyödyllisiksi ja sitä olisikin hyvä kehittää osaston toimivuuden kannalta tarkoituksenmukaiseksi sekä laajemmaksi, osastoa perusteltaessa ja sen toiminnan aikana. Ryhmät on koettu hyödylliseksi henkilökunnan mukaan tämän opinnäytetyön tutkimusten vastauksissa ja vankien mukaan Kylmäkosken restoratiivisen osaston toimintaa tutkiessa vankien kokemuksista. (Sappinen 2018.)

Opinnäytetyön tutkimuksen mukaan muista vankiloista tulleet vastaukset pitivät ehdottoman hyvänä myös osaston sisällä olevaa ohjelmaa, jonka sisältö on pääasiallinen tarkoitus restoratiivisella osastolla. Tämän punaisen langan kulkeminen osaston arjessa tuo jaksottamiseen rytmin, arjen jäsentymisen ja tehostaa tavoitteet osastolla toimimiseen tarkoituksenmukaisesti. Tämän vuoksi ohjelman (esim.KT, OMA)

liittäminen jokaiseen perustettavaan restoratiiviseen osastoon on hyödyllistä ja sen kehittäminen osana osastojen toimintaa perustettaessa perusteltua jatkossakin.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet perustuvat arvoihin, jotka ovat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen mahdollisuuteen muuttua sekä turvallisuuteen. (LIITE 2).

Restoratiivisen oikeuden arvot mahtuvat näiden viitekehitysten sisäpuolelle ja ovat näin hyvin sopivat rikosseuraamuslaitoksen omien arvojen kanssa.

Rikosseuraamuslaitoksen strategioissa on yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite, joka tähtää asiakkaiden valmentamista rikoksettomaan elämäntapaan ja toiminnassa toteutuvaan oikeusturvaan ja yhdenvertaiseen kohteluun. Maininta henkilöstöä kohtaan on pyrkiä tekemään tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä. Strategia ja restoratiiviset arvot myös kohtaavat hyvin ja näin sopivat valtakunnallisesti Rikosseuraamuslaitoksessa käytettyihin työtapoihin. (LIITE 3).

Restoratiivisuus työtapana voisi olla isommassakin roolissa rikosseuraamuslaitoksen strategian sisällä. Vaikka vankiloissa olisi yksittäinen restoratiivinen osasto, restoratiivista työtettä voisi kouluttaa laajemmin. Jos se olisi sisällytetty jo koko organisaation arvoihin, olisi sitä myös helpompi jalkauttaa vankiloihin. Työote olisi laajemmin tiedossa, koulutuksia järjestettäisiin valtakunnallisesti ja epäilykset ja asenteet lientyisivät restoratiivista työtettä/oikeutta kohtaan.

Vaikka aikaisemmin toin esille hyvät kokemukset yhdestä osastosta vankilan sisällä ja sen kehittämistä edelleen, restoratiivinen työote sai kuitenkin tässä tutkimuksessa positiiviset vastausten tulokset ja näin sitä voisi kehittää valtakunnallisesti koko rikosseuraamuslaitoksessa, koska se helpottaisi olennaisesti myös yksittäisten restoratiivisten osastojen toimimista.

7.4 Ammatillinen pohdinta

Keräsin tietoa tutkittavasta aiheesta omalta työpaikaltani vuonna 2021 kesän ja syksyn aikana. Aineiston analysoinnin ja opinnäytetyön raportin piti valmistua vuodenvaihteeseen 2021–2022 mennessä. Tämä toteutui ja olin tyytyväinen aikataulutukseen ja sen onnistumiseen.

Alkuperäisenä ideana oli tutkia restoratiivisen naisosaston toimintaa vankien näkökulmasta, mutta koronapandemian aiheuttaman muuttuneen tilanteen vuoksi sekä naisosaston siirtymisen Köyliön vankilasta pois, aiheutti myös muutoksia opinnäytetyön sisällössä ja tutkittavan toiminnan näkökulmassa.

Kokonaisuutena opinnäytetyön prosessi oli oppimista elää muutoksen mukana, hyväksyä yhteiskunnallinen tilanne ja toimia mahdollisuuksien mukaan. Opinnäytetyön tekeminen oli haastava prosessi jo itsenäisen työskentelyn vuoksi, kurinalaisen aikataulutuksen ja kirjoituksen jaksottamisen järkiperaistämisen vuoksi.

Tutkimuksen ideana oli kerätä henkilökunnan näkökulmasta tietoa restoratiivisen työotteen mahdollisuuksista vankilan olosuhteissa, onnistumisia ja haasteita. Tämä toteutui ja sain kerättyä haastatteluilla kokemuksia ja mielipiteitä Köyliön vankilan restoratiivisen naisoston toiminnasta.

Tahdoin laajentaa ymmärtämystäni restoratiivista työtettä kohtaan ja laajensin haastatteluja myös Kylmäkosken ja Riihimäen vankiloihin.

Tämä osoittautui hyväksi, koska peilasin Köyliön vankilan restoratiivista naisosastoa muiden vankiloiden vastaaviin osastoihin.

Oppimiskokemuksena tutkimusta kohtaan prosessi oli opettavainen. Koska itse työskentelen Köyliön vankilassa päihdetyöntekijänä ja työskentelin lähes jokaisen naisvängin kanssa osaston oloaikana, minulla oli paljon havaintoja, joista olin tehnyt oletuksia restoratiivista naisosastoa ja työtettä kohtaan. Kuitenkin tutkimusten tulosten ja niiden vastausten perusteella olettamukset olivat osittain väärät. Opin miten olettamukset eivät ole tiedon perusta, vaan tutkimuksella voidaan vasta perustella jotakin tietoa oikeaksi. Olin tehnyt myös olettamuksia havaintojeni perusteella, että

henkilökunnan asenne restoratiivista työtettä kohtaan oli negatiivinen ja tämä oletta-
mus osoittautui vääräksi tutkimuksen edetessä.

Koin opinnäytetyön prosessin hyvänä ammatillisena kasvuna, se opetti paljon tutki-
muksen tekemisestä, uuden työtteen jalkauttamisesta rikosseuraamuslaitoksen hen-
kilökunnalle, muutosvastarinnasta ja kyvystä sopeutua erilisiin uusiin asioihin sekä
mahdollisuuksiin muutoksessa. Prosessi opetti restoratiivisesta työotteesta teoriapoh-
jan kautta sekä käytännön esimerkkeinä. Hedelmällistä oli saada tietoa onnistuneista
restoratiivisista osastoista muista Suomen vankiloista.

Tutkimuksen tekeminen ei itsessään ollut kuitenkaan niin vaikeaa kuin olin kuvitellut.
Sain toteuttaa tutkimuksen haastattelut omalla tavallani ja omassa aikataulussani, joka
helpotti kokonaistilannetta. Aineiston keruu oli yllättäen helppoa sen jälkeen, kun oli
selkeyttänyt itselleen mitä tietoa haluaa tutkia. Aineiston rajaaminen oli haastavampaa,
siinä olikin tarkkaan pidettävä keskiössä perusasiat mitä haettiin.

Opinnäytetyön raportin kirjoittaminen oli minulle vaikein vaihe, mutta opetti pitkäjän-
teisyttä ja prosessin viemistä vaiheittain valmiiksi.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tehtiin mediatiedoite, joka julkaistiin Rikosseuraamus-
laitoksen Intra-sivustolla, jotta se olisi tiedossa laajemmalle kohdeyleisölle. Mediatie-
doite oli opinnäytetyön tiivistelmän kaltainen, hieman eroavaisuuksia sisältävä kirjai-
telma.

LÄHTEET

Alakruuvi, M. (4.11.2021). Erityisohjaaja Mervi Alakruuvin puhelinhaastattelu. Riihimäen vankila.

Eloheimo, H. 2004. Restoratiivinen oikeus ja suomalainen sovittelu. Artikkel. Oikeus 2004 (33); 2

Hakala, J. T. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: Valli R. Ikkunoita tutkimusmenetelmiin 1. Jyväskylä. PS-kustannus, <https://www.elibslibrary.com/reader/9789524515160>

Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P, 2005. Tutki ja kirjoita. 11.painos. Helsinki. Tammi.

Leinonen, T. 1999. Oikeuden ulkopuolinen rikosten sovittelu. Piirteitä ja toteuttamisalleja Norjassa, Saksassa ja Suomessa. Lisensiaattitutkimus. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta.

Montonen, S. (21.10.2021). Rikosseuraamusesimies Sanna Montosen puhelihaastattelu. Köyliön vankila.

Morrison, A 2003 Critiquing the Critics: a Brief Response to Critics of Justice. British Journal of Criminology Restorative.

Myhrberg, P. 2012. Vankeuden täytäntöönpano. Helsinki. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 2/2012.

Toews, B. 2006. Restorative Justice: rebuilding the Web of Relationships. Resources for Restorative Justice Education in Prison, PA: The Pennsylvania Prison society.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kaurala, M. 2012. Restoratiivisen oikeuden kehittäminen vakavissa rikoksissa – erityisesti vankilakontekstissa. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Raportteja 1/2012.

Kirilov, K. (21.10.2021). Rikosseuraamuslaitoksen ma. tarkastaja Katja Kirilovin puhelinhaastattelu.

Konttila, A. (14.9.2021). Erikoissuunnittelija Arja Konttilan skypehaastattelu.

Liebmman, M. 2007 Restorative justice; How it works. London N1 9B, UK and Philadelphia.

Pehrman T. 2011. Paremmiin puhumalla. Restoratiivinen sovittelu työyhteisössä. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi. Lapin yliopistokustannus.

Tammi-Moilanen, K. 2020. Naisvankiselvitys. Selvitys naisvankien olosuhteista, toiminnosta ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 4/2020 Helsinki. Rikosseuraamuslaitos. Julkaistu 19.10.2020.

Wuolle, M. (16.9.2021). Erityisohjaaja Mervi Wuolteen skypehaastattelu. Kylmäkosken vankila.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

verkkojulkaisut

Kinnunen, A. 2012. Restoratiivisen oikeuden kehitys Euroopassa. Haaste 3/2012. Viitattu 25.10.2021. https://rikoksentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2012-3_Haaste.pdf/34d2eace-0439-aef6-fe1d-bf262c47fe45/2012-3_Haaste.pdf?t=1617025975163

Kostiainen, R. 2012. Restoraatio myös tarpeen vakavissa tapauksissa. Haaste 3/2012. https://rikoksentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2012-3_Haaste.pdf/34d2eace-0439-aef6-fe1d-bf262c47fe45/2012-3_Haaste.pdf?t=1617025975163

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Sauma-hanke. Vakavien rikoksien sovittelun kokeilu. Viitattu 25.10.2021. <https://www.krits.fi/wp-content/uploads/2018/04/Sauma.pdf>

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy. <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>

Hyvärinen, O. & Jalivaara, R. 2015. Vakavien rikosten sovittelu – vakien kokemuksia valmennusryhmästä. Laurea Tikkurila: Laurea ammattikorkeakoulu. Rikosseuraamusala, rikosseuraamusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102064/Vakavien%20rikosten%20sovittelun%20kokeilu%20-%20vankien%20kokemuksia%20valmennusryhmasta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lyly, N. & Suomalainen, J. 2020. Vakavien rikosten jälkikäsittely. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347379/Vakavien%20rikosten%20j%C3%A4lkik%C3%A4sittely%20%281%29v.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sappinen, K. 2018. Vankien kokemuksia restoratiivisella sitoumus- ja päihdekuntoutusosastolla. Hämeen ammattikorkeakoulu. sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/142717/Sappinen_Krisse.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rikosseuraamuslaitos. Toimipaikkojen yhteystiedot. Viitattu 1.11.2021. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayeystiedot/vankilat/kylmakoskenvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos. Intranet/Satakunnan vankila/toiminta/sisäiset työryhmät ja hankkeet. Rikosseuraamuslaitoksen intranet. Viitattu 5.11.2021. Vaatii käyttöoikeuden.

Liite 1: Teemahaastattelu

Teema 1.

Kokemukset restoratiivisen osaston toimivuudesta Suomen vankiloissa

1. Onko sinulla kokemusta muiden restoratiivisten osastojen toiminnasta muissa yksiköissä?
2. Miten muissa osastoissa on koettu restoratiivisuuden onnistuminen?
3. Mitkä ovat tyypillisemmät haasteet restoratiivisen osaston toteutumiseen vankila ympäristössä?

Teema 2.

Kokemukset restoratiivisen naisosaston toimivuudesta Köyliön vankilan kokeilussa

4. Mitä kokemuksia restoratiivisen naisosaston toiminnasta sinulla on käytännössä?
5. Miten osaston toiminta onnistui omasta näkökulmastasi?
6. Miten tiedonkulku toteutui restoratiivisen osaston ja muun vankilan henkilökunnan välillä?

Teema 3.

Kokemukset ongelmista Köyliön vankilan restoratiivisen naisosaston onnistumiselle

7. Miksi restoratiivinen naisosasto ei toiminut Köyliön vankilassa?
8. Miten olisi pitänyt toimia, että se olisi onnistunut?

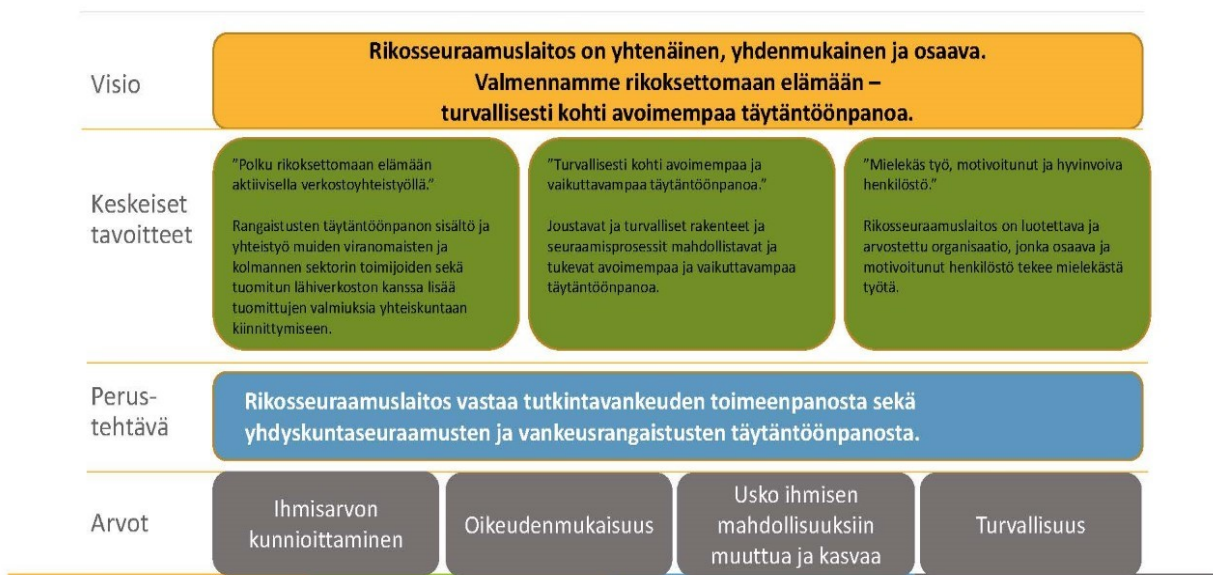
Teema 4.

Huomioitavaa restoratiivisen työotteen käyttöönotossa vankiloissa

9. Sopiiko restoratiivinen työote vankilaan?
10. Miksi restoratiivinen työote olisi hyvä vankilassa?
11. Mitä esteitä työotteen käyttöönotolla vankiloissa on?

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet

Strategiakartta 2021 - 2024

